

33. archy - ročníku 1936. sbírka II.

administrace (expedice): Stará Říše, Morava

33. archy v dubnu léta Páně 1936 obsahují:

<i>Sv. František Saleský: Pojednání o lásce Božej</i>	. listy	4
<i>Listy sv. Bernarda na ochranu židů</i>		2
<i>Hledisko Pontského Piláta</i>		8
<i>Miguel de Unamuno: Velazquezův Kristus</i>		4
<i>Albert Sorel: Kouzlo Velkého Pátka</i>		4
<i>Gaston Danville: Naše tělo nesmrtelné</i>		12
<i>Oldřich Pánek: V rouchu služebném</i>		4
<i>Balmes: Umění jak dojít pravdy (pokračování str. 41-48)</i>		4
<i>Karl Pflieger: Ty, má země</i>		6
<i>Marie Štechová: Pohledy ze Zlatých Moravců</i>		4
<i>Stavba, O duchovných dištinkciách</i>		2
<i>Je to chůze po tom světě</i>		2
<i>Protokol Durych, ref. J. F.</i>		2
<i>Konkord, lístků naukových (6), liturg. (4), orientač. (2)</i>		12
<i>Obrázky</i>		3

Uspořádala a vydala *Marie Štechová* v Praze III, Lázeňská ulice č. 6.

ARCHY vycházejí zatím čtyřikrát do roka. Předplatné na rok 1936. jest 32 Kč. Toto číslo 33. jest za 8 Kč. - V čísle 34. (o Letnicích) bude orientačních lístků více. Tiskem Václava Horáka v Prostějově. Novinová sazba povolena řed. pošt a telegrafů v Brně číslo 105 939/VI.35, podací úřad Stará Říše.

Sv. František Saleský.

Pojednanie o láske Božej.

Ako môže srdce milovať Boha rôznym spôsobom, keď je preplnené svätou láskou a ako môže milovať pritom ešte viac vecí.

Kto povie všetko, nič nevytvára a človek predsa nedovolí, aby sa stal všetkým pre Boha, všetkým pre otca, matku, princa, pre republiku, pre svoje deti, pre priateľov takým spôsobom, že sa stane všetkým pre všetkých i keď bude všetkým pre každého. Podobá sa to povolaniu, v ktorom sme všetko pre niektorých a ktoré sa neprotiví povolaniu, v ktorom sme všetko pre ostatných.

Človek sa celý venuje z lásky a to podľa toho, čo miluje: Bohu sa vtedy odovzdá úplne, keď svrchovane miluje Božiu dobrotu. A keď sa už takto odovzdal, nesmie milovať, čo by mohlo jeho srdce odtrhnúť od Boha. Teda žiadna láska

neodtrhuje srdce od Boha, zakiaľ sa mu neprotiví.

Sára sa nemrzí na Izmaela preto, že ho vidí s milovaným Izaakom spolu, ale preto, že ho v hre sáče a uráža; aj Božia dobrota sa neuráža, keď vidí v nás iné lásky okrem svojej, dokiaľ zachovávajú k nemu patričnú úctu a podriadenosť.

Isté je, Teotime, že sa nám Boh v raji zjaví celý a nie v čiastkach, lebo čo nemá čiastok, je celé; a jednako sa rôzne zjaví, v toľkých rôznostiach, koľko tam bude blahoslavených; kto sa takto odovzdá všetok všetkým a všetok každému, nikdy sa celkom neodovzdá, ani jednotlivcovi zvlášť, ani všetkým všeobecne. Teda, my sa mu odovzdáme dľa toho, ako sa on nám odovzdá; keď všetci ho uzrieme viditeľne z tváři do tváři, v plnej kráse a budeme ho milovať od srdca k srdcu tak, ako je vo svojej добрôte; ale predsa všetci ho neuzrieme rovnako jasne, ani ho nebudeme milovať s rovnakou slasťou; každý ho uvidí a každý ho bude milovať dľa zvláštného stup-

ňa slávy, ktorú mu pripravila Božia Prozreteľnosť. Všetci budeme rovnako naplnení božou láskou, ale táto plnosť predsa bude rozdielna v dokonalosti. Narbonský med je sladký pre všetkých, práve tak ako 'parížsky: oba sú presýtené sladkosťou, avšak jeden ju predsa má lepšiu, jemnejšiu a silnejšiu; a i keď jeden i druhý je všetok sladký, ani jeden, ani druhý neni jednako celkom sladký. Ctím si panujúceho princa a ctím si aj podriadeného; zachovávam teda voči jednému i voči druhému úplnú vernosť a predsa ju nepreukazujem úplne ani prvému, ani druhému; lebo z vernosti, ktorou ľnem k princovi, nevytváram vernosť k podriadenému a vo vernosti k podriadenému nezahrňujem vernosť k vládnuceму. Že budú v nebi, kde slová: »Milovať budeš Pána Boha svojho z celého srdca svojho«, nádherne sa uskutočnia, veľké rozdiely v láske, neni nič podivného, keď už v tomto živote je ich toľko.

Teotime, nielen medzi tými, ktorí milujú Boha

z celého srdca najdú sa takí, ktorí ho milujú viac alebo menej, ale aj jedna a táže osoba často sa premáha v najdokonalejšom uplatňovaní lásky Božej vo všetkých veciach. Appelles niekedy pracoval lepšie ako inokedy; nikdy sám seba neprevýšil: lebo hoci obyčajne sústredil celé svoje umenie a všetku pozornosť na maľovanie Alexandra Veľkého, nerobil to vždy tak dôsledne, ani nie tak úplne, že by mu nebolo ostalo viac síl, ktorými by nevytvoril ani tak veľkého umelca, ani tak okúzľujúci dojem; využil ich živšie a dokonalejšie. Na zdokonaľovaní Alexandrových obrazov zamestnával vždy celú svoju dušu, lebo sa tomu venoval bez výmeru; vždy to robil krajšie a podarenejšie. Kto nevie, že sa touto láskou získava a že koniec života svätých je korunovaný dokonalejšou láskou ako začiatok?

Podľa reči svätých Písem robiť niečo z celého srdca značí robiť to z dobrého srdca bez postranného úmyslu: *O Pane*, volal Dávid, *hľa-*

dám Ťa z celého svojho srdca. Z celého srdca volám, vyslyš ma, ó, Pane. Sväté slovo svedčí, že ozaj nasledoval Boha z celého srdca; a nehľadiac na to spomína, že Ezechiáš nemal rovného medzi júdskymi kráľmi, ani pred, ani po; že sa spojil s Bohom a že sa neodklonil od neho; ďalej pojednávajúc o Joziasovi hovorí, že sa mu nepodobal žiadon kráľ, ktorý by sa bol vrátil k Pánovi z celého srdca, z celej duše a z celej sily podľa Mojžišovho zákona. Nik po ňom takto nepovstal. Prosím Ťa, Teotime, pozri sa; pozri sa, ako milovali Boha z celého srdca Dávid, Ezechiáš a Jozias, a predsa ho všetci traja nemilovali rovnako, lebo žiaden z týchto troch nemal podobného v láske, ako hovorí sv. Písmo. Všetci traja ho milovali z celého srdca, ale ani jeden z nich, ani všetci traja spolu nemilovali ho celkom, lež každý svojím zvláštnym spôsobom: ako sa všetci traja shodovali v tom, že každý oddal celé svoje srdce, tak sa líšili všetci traja v tom, že ho každý ináč daroval; niet pochyby,

že sa David sebe v tejto láske príliš nepodobal a že s druhým srdcom, ktoré mu Boh stvoril čisté a bezúhonné a s priamym duchom, ktorého mu Boh vzbudil v hrudi po veľmi svätom pokání, ospieval o mnoho krajšie pieseň o láske, čo by nebol nikdy spravil s prvotným srdcom a v prvotnom duchu.

Všetci opravdiví milenci shodujú sa v tom, že všetci oddávajú celé srdce Bohu a z celej sily; neshodujú sa v tom, že ho dávajú rôzne a rôznym spôsobom; niektorí dávajú celé srdce, z celej sily, ale nie tak dokonale ako ostatní. Jedni ho dávajú v mučeníctve, iní v panenstve, v chudobe, v skutkoch, v rozjímaní, alebo v pastoračnej práci a všetci spolu zachovávaním príkazov; najdú sa i takí, ktorí ho oddávajú menej dokonale ako ostatní.

Áno, sám Jakub, ktorý je nazvaný u Daniela Svätým Božím, a o ktorom Boh svedčí, že ho miloval, priznáva sa, že slúžil u Labana všetkými silami. A prečo slúžil u Labana, ak nie preto,

aby mal Ráchel, ktorú miloval zo všetkých síl? Labanovi slúži zo všetkých síl, i Bohu slúži zo všetkých síl, Ráchel miluje zo všetkých síl, i Boha miluje zo všetkých síl, ale preto nemiluje Boha ako Ráchel, ani Ráchel ako Boha. Boha miluje ako svojho Boha, nado všetko, a viac ako seba; Ráchel miluje ako svoju ženu, nado všetky ženy a ako ju samu. Boha miluje absolútnou a svrchovane najvyššou láskou a Ráchel najväčšou manželskou láskou. A pritom prvá láska sa neprotiví druhej, lebo láska k Ráchel vôbec neruší výsady a prednosti najväčšej lásky k Bohu.

Z toho plynie, Teotime, že cena lásky, ktorou lneme k Bohu, závisí od vznešenosti motívu, pre ktorý a podľa ktorého milujeme tak, že Boha milujeme pre nekonečnú dobrotu ako Boha a preto, že je Bohom. Teda jedna kvapka tejto lásky viac platí, má viac sily a viac obdivu si zasluhuje ako všetky ostatné lásky, ktoré sa môžu zrodiť v ľudských srdciach alebo medzi sbormi anjelov: lebo kým táto láska žije, kraľuje a drží

berlu nad všetkými citami, dobrovoľne dáva prednosť Bohu pred všetkými vecami ľahostajnými, všeobecnými, a to bez výhrady.

Preložil M. J. Milo.

LISTY SVATÉHO BERNARDA, OPATA, NA OCHRANU ŽIDŮ.

List 363. (Proti jednomu buřičskému kazateli učí, že Židy nenáleží pronásledovati ani zabíjeti.)

Pánům a otcům nejmilejším, arcibiskupům, biskupům a veškerému kléru i lidu východní Francie a Bavor: Bernard, zvaný opatem klairvauxským, aby oplývali duchem statečnosti.

Ostatně Vás, bratří, napomínám, nikoliv však já, ale Apoštol Boží se mnou, že není věřiti všelikému duchu. Slyšeli jsme a radujeme se z toho, že ve Vás plane horlivost Boží, třeba však, aby naprosto nescházela pravá míra umění. Židy nenáleží pronásledovati, nenáleží zabíjeti, ale ani jich vyháněti. Tažte se na ně Božích stránek. Víím, co se čte v žalmu prorokováno o Židech: *Bůh mi ukazuje, praví Církev, nad nepřáteli můjmi: Nezapomenej je, aby snad nezapomenuli lidé moji.* Jsouť nám jakýmisi živými značkami zobrazujícími utrpení Páně. Proto jsou rozptýleni po všech končinách, aby pykajíce spravedlivými tresty za tak veliký zločin, byli svědky našeho vykoupení. Proto také dodává Církev, mluvíc v témže žalmu: *Rozptyl je mocí svou a svrhni je, obránce můj Pane.* Tak se i stalo; jsou rozptýleni, jsou svrženi; trpí tvrdé zajetí pod křesťanskými knížaty. Obrátí se však k večeru a časem bude na ně ohled. Konečně, až vejde množství pohanů, *tehdy bude spasen veškeren Israel,*

praví Apoštol. Zatím ovšem, kdo umírá, zůstává ve smrti.

Mlčím, není-li jich někde, a více nás bolí, když křesťanští lichváři žijí jako Židé, ač-li je sluší zváti křesťany a ne spíše pokřtěnými Židy. Když by Židé byli dočista vyhubeni, jakž pak se zdaří jejich spása nebo obrácení na konci slíbené? Když by bylo možno podobně čekati pohany, náleželo by spíše je trpěti nežli mečem stíhati. Nyní však, když se chopili násilí proti nám, třeba, aby ti, kdož nenosí meče bez příčiny, sílu silou zahnali. Jest však křesťanskou láskou i zpupné udolávati i podrobených šetřiti, zvláště těch, jimž bylo slíbeno dání zákona, jižto mají otce a z nichž jest Kristus podle těla, kterýž jest požehnaný na věky. Přes to však třeba u nich zmoci podle slov apoštolského příkazu, aby všechny, kteří vzali na se znamení kříže, pouštěli docela volnými od vymáhání úroků.

List 365. (Trestá mnicha Radulfa, jenž ozbrojoval věřící k vraždění Židů.)

Ctihodnému pánu a předrahému otci Jindřichovi, arcibiskupu mohučskému, Bernard, opat klairveauxský, aby našel milost u Boha.

List Vaší lásky jsem přijal s náležitou úctou, ale pro množství zaměstnání krátká jest odpověď. Složení Vaší stížnosti u nás jest znamením a důkazem lásky a projevem neobyčejné pokory. Vždyť kdo jsem já, aneb co z domu otce mého, aby ke mně bylo vzná-

šeno opovrzení učiněné arcibiskupovi a křivda spáchaná na metropolitním stolci? Zdaž pak nejsem maličký pacholík, neznající svého vcházení ni vycházení? Přes to však vždycky dobře znám slovo pravdy vycházející z úst Nejvyššího: *Jest potřebí, aby přišlo pohoršení, běda však tomu, skrze něhož přichází.* Onen člověk, o němž se mluví ve Vašem listě, nepřichází ani od člověka, ani skrze člověka, ale ani od Boha. nebyl poslán. Chlubí-li se však, že jest mnichem nebo poustevníkem, a z toho si osobuje volnost nebo povinnost kázati, může věděti a má, že mnichu nepřísluší povinnost učiti, ale plakati; město mu má býti žalářem a poušť rájem. Tomuto však naopak poušť jest žalářem a město rájem. O toho člověka bez hrudi! O toho člověka bez čela! jehož hloupost jest vyvýšena na svícen, aby se ukázala všem, kteříž v domě jsou.

Tré věcí zajisté při něm nejvíce zasluhuje pokárání: osobování si kazatelství, pohrdání biskupy, svobodné schvalování vraždy. Nový druh moci. Zda-liž ty větší jsi otce našeho Abrahama, kterýž složil meč na zákaz toho, na jehož rozkaz jej byl pozdvihl? Zda-liž ty větší jsi knížete apoštolského, jenž se byl tázal Pána: *Pane, máme-liž bítí mečem?* Ale vzdělán jsi všelikou moudrostí egyptskou, to jest moudrostí tohoto světa, kteráž jest bláznovstvím u Boha. Jinak řešíš otázku Petrovu než ten, kterýž byl pravil: *Obrať meč v místo jeho: neboť každý, kdo bere meč, od meče zahyne.* Zdaž netriumfuje Církev vydatněji nad Židy, usvědčujíc nebo obracejíc je každého dne než

kdyby je jednou a najednou zahubilo ostří meče? Zdaliž nadarmo byla ustanovena obecná modlitba Církve, jež se obětuje za nevěrné Židy od východu slunce až na západ, aby Bůh a Pán sňal zástěru se srdcí jejich a byli vytrženi ze své tmy k světlu pravdy? Neboť kdyby nedoufala, že tihle nevěřící uvěří, zdálo by se zbytečným a daremným za ně se modlit. Ale hledí okem lásky, že Pán má ohled milosti u toho, jenž splácí dobrým za zlé a láskou za nenávisť. Kdež jest tedy slovo, jež bylo řečeno: *Hleď at jich nezabíjíš!* Kdež jest: *Až vejde plnost pohanů, tehdy bude spasen veškeren Israel?* Kdež jest: *Hospodin staví Jerusalem, rozptýlení Israele shromáždí?* Ty-liž jsi ten, kterýž lháři učiníš proroky a vyprázdniš všechny poklady lásky a milosrdenství Ježíše Krista? Tvé učení není tvým, ale toho, kterýž tě poslal, otce. Věřím však, že ti dostačuje, abys byl jako mistr tvůj. Bylť on vražedníkem od počátku, ten lhář a otec lži. O toho obludného vědění! O moudrosti pekelné, protivné prorokům a nepřátelské apoštolům, podvrácení lásky a milosti. O nejspinavější blude! O svatochrádežná nevěstko, která jsi otěhotněna byvši duchem klamu počala bolest a porodila nepravost! Rád bych, ale nemohu dále pokračovat. Na konec, ať vše krátce shrnu, co o tom soudím: jest to člověk veliký ve svých očích, plných ducha drzosti. Slovo i skutkové jeho ukazují, že usiluje udělati si jméno podle jména velikých, kteří jsou na zemi, ale nemá nákladu na dodělání. Buď zdrav.

Hledisko Pontského Piláta.

Crucifixus etiam sub Pontio Pilato.

A především kuřata! Nezapomínejte, že jest mi mysliti na kuřata! Jest to velmi důležité.

Nevím, jaké byste měli námitky proti tomu, že Pilát, ve tři hodiny po poledni, což byla pro staré devátá hodina, byl v hlubokém spánku. Nelze zapomínati, že byl koloniálním úředníkem a že tudíž siesta byla pro něho naléhavým zvykem. Nucen úřadem vykonávat inspekční cesty v nezdravých krajinách, jako pláň jaffská a krajina jordánská, bylo by podivuhodné, že by byl netrpěl trochu bahenní nemocí. A z druhé strany ztrávil právě šťastnou noc! Kdybyste byli kdy měli zodpovědnost za udržení pořádku s hrstkou žoldnéřů v některém z těchto asijských měst, zpravidla plochých a liknavých, avšak pojednou, aniž bychom věděli proč, polévka se dá do varu, porozumněli byste, co chci říci. Židovské velikonoce bylo něco jako Ramazán nebo Muharram. Jerusálém byl naplněn poutníky, příšlymi ze čtyř koutů Středomoří, ovzduší to rozčilení a fanatismu a současně lidmi na prázdninách, zbavených svého obyčejného okolí a dohledu četnictva, aniž bychom vypočítávali bahno, které přivlékaly s nimi tyto lidové slavnosti. A tedy, po tisíci starostí jednoho přetíženého dne, silácký kousek vpravdě nepřípustný od těchto posvátných kněží, toto uvěznění v úplné noci, tato zběsilá vláčení od soudu Kaifášova k soudu Ananášovu, tito staří

poslové ve všech směrech, které přeháníme v klusu přímými ulicemi do jejich stanic, s pochodní, která jim předchází a zevlouny, kteří se rozhánějí velkými ranami dopadáků, poté, konečně, ráno řádný postup, dostavení se k mému soudu, toto úsilí vpravdě pozoruhodné a zdařilé, aby přivedlo tento zběsilý zmatek k podobě řádu a správnosti, aniž vyvolalo vzpouru, smrt člověka, příliš surový zásah davu, ani vpravdě záminku se strany Říma k jiné věci než k onomu mračnému tichu, které jest schválení úřady, tato směs rozhodnosti, shovívavosti a důmyslnosti, věru po takovém úsilí a takovém výsledku, nutnost trochu si odpočinouti lze pochopiti. A tedy, pojednou, přesně ve tři hodiny toto probuzení! A vše co vynásledovalo až k západu slunce! Avšak nicméně kdyby bylo ještě slunce na obloze, nebo kdyby spíše obyčejná hvězda neuznala za vhodné odtáhnout svou přítomnost tomuto pelechu osvětlenému pochodní Litic!

Prohlašuji slavnostně, puzen citem pravdy a po chladném rozvážení svého svědomí úředníka, že v celé této řadě událostí náhle rozpoutaných a kde jsem celkem zbytečný, jsem bezúhonný. Vyjádřil bych se, pokud by byla žádána zaručenost vůbec, avšak od té odmítám svou zodpovědnost. Vše to se sběhlo mezi Židáky. Toť jejich záležitost. Já pak jsem úředníkem římským, mým úkolem bylo udržeti pořádek, nenáleží mi žádati něco jiného, ani rozuměti tomu, jak je to s těmi vraždami synagogy! Důležité jest ovládati své nervy, zatlačití rázně do

zapomenutí a do nicoty jisté činy, které by nás vedly velmi rychle k pomatení, kdybychom tu zastavovali svou myšlenku. Ne, ne, pryč s těmito nebezpečnými zálibami. K čemu třeba přihlížeti, toť výsledek. Řím se zamlčel. Herodes se se mnou usmířil. Vysoká židovská rada mi poděkovala oficiálním listem (mimo malou příhodu s nápisem, potěšení, které jsem si nemohl odepřít), tudíž nač si mi víc přátí? Jestliže tito divoši vskutku ukřižovali svého Boha, jest to jejich záležitost a já si myji ruce, aby jeho krev, jak říkali špinavě, jim padla na hlavu. Moji bozi, co se mne týká, to jest těch pět dobrých malých bůžků správních, kteří mi vždycky poskytli dobrou službu přispěním v soudních dvorech mých přemístění, vy přece stejně nebudete věřiti, že jsem se omočil v těch sprostých asijských pověrách.

Co je tu však závažné, toť že kuřata nechtějí žráti. Nikdy jsem něco takového neviděl.

Přece však jsem přesně následoval směrnic ritu (*auspicia ex tripudiis*), který jsme se musili učit nazpaměť ke zkouškám vstupním, sám jsem také použil malých obratností více nebo méně zákonitých avšak doporučovaných zkušeností, když tato nečistá zvířata činí mnoho nesnází. Nic to nespravilo. Nechtějí žráti. Věřil jsem, že to bylo vinou těchto kuřat Palestiny. Dal jsem si poslati s velkým nákladem v cestovním kufří tyto nádherné drůbeže pontifikální s krky lysými, které obdržely na křídlo podpis kolegia augurií. Několik vaků nejchutněj-

šího prosa ze Sabínska je doprovázelo. Nic to ne-
spravilo: vypustili se v přítomnosti mých pěti dob-
rých bůžků, nechtějí žráti, a naléhá-li se, raději
kdákají, jak se říká v jazyce právnickém, *hic et hunc*.
Nuže, co věriti? Z jedné strany jest tu mé svědomí
úředníka, které mi nevyčítá ničeho, z druhé strany
jsou tu kuřata. Kde je pravda?

A nuže, to se vrací! To počíná znovu! A aby člo-
věk zcela nezešílel, jest třeba vzíti si to k srdci vše-
mi desíti a oběma rukama! To vzbuzení náhlým
procitnutím za hluku tašek, které padají, a nábytku,
který se kácí. Velikou Livii z nepravého bronzu,
kterou mi zanechal můj předchůdce, a která váží
jeden a půl tuny, tu jsem našel nosem v zemi upro-
střed svých salátů! Zemětřesení, jakých jsem mno-
ho neviděl. A co se stalo se sluncem? Není slunce.
Někdo utlumil slunce. Není žádné mračno a je tma.
Rozeznáváme pouze hvězdy málo uklidňující, a tu
na zemi jakýsi druh zkrvavělého zjevu, který jest
těžko pokládati za měsíc. Přidejte k tomu ty zou-
falé ženy, tu bystřinu nohou ve vší rychlosti, která
kvačí malými uličkami ve vodopádu, to nelidské
vytí, na něž následuje pojednou ticho neméně ne-
příjemné, a poté, jedna, dvě, tři, čtyři, čas k napo-
čítání deset, čas k napočítání dvacet pět, úder těch
ledových křídel!

*Tartar otevřel své brány, otevřel se průchod přes
řeku acherontskou.*

Nerozumíte, co chci říci? Jest to tak aspoň dobře.
Avšak zavazuji vás k přečtení malého díla veršo-

vaného, které jsem po čase napsal. Pročtěte to. Ve verších lze říci věci, které by nebyly přijatelné v úředním podání.

V tom všem, opakuji to s důrazem, kde je má zodpovědnost? *Ukřižován pod Pontským Pilátem*. Zcela jistě, že On byl ukřižován pod Pontským Pilátem. Táhne se, jaký jiný způsob výslechu jsem měl mít s Ním. Řeklo by se, že celé Dějiny římské se vyvíjely v jeho prospěch, že celý mechanismus právní, diplomatický, vojenský, konsulů a císařů byl uzpůsoben k jeho soukromému úmyslu. Když nadešla chvíle, vše postupovalo jak samo od sebe. Řeklo by se, že On byl očekáván, že každý měl svou přidělenou úlohu a že ji měl nacvičenu až do nejmenší podrobnosti. Takřka jsem ani nepotřeboval zasahovati. Scenář mě, abych tak řekl, unášel, vše kráčelo stejným směrem s neodchylnou autoritou, jestliže si někdo trochu zachoval hlavu, jsem to já, avšak všechny předhůzky, které mi vnučovala lidskost nebo cit správného soudního řízení, byly unášeny jak stébla slámy. Na příklad Barabáš (Syn za Otce, jak to nazývali moji mladí přidělení úředníci), byl nápad ducha. Můj starý zapisovatel, který má čtyřicet let zkušeností, byl tím u vytržení. Nebylo by lze jemněji a věrohodněji přidati tečku nad *i* a tyto pány z Templu v přítomnosti jejich výjimečné zodpovědnosti. Ničemové tomu dobře porozuměli. Kdybyste viděli jejich tváře! Skřípali v nich zubama. Nepřipravená epizoda Herodesova stejně byla dosti šťastná. Zdálo se, že

každý má své místo v tragedii a že nikdo není opomenut. Poté moje úloha byla čistě automatická. Zařízení trestní, jedenkrát v chod uvedená, fungovala jak sama od sebe. Nezbývalo, než umýti si ruce a jít k obědu, když jsem vzal dříve stejnou věc, kterou byste dnes nazvali dávkou antipyrinu.

Žádám však přece, aby se mi vyložilo, co mohlo rozhodnouti nepřátelské chování paní Pontského Piláta. Nečekala ovšem, že pro sny žen soudní úředník bude chtít riskovat své postavení a odročiti majestát Říma. Zmizela se svou služebnou a nemohl jsem zvědět, co se s ní stalo. Lidé tvrdí, že ji viděli v Antiochii. Docela dobré. Nejsem tím nikterak zarmoucen. Svoboda má svou cenu. Avšak jest něco v jejím případě, co mi neoponechává naprostou svobodu ducha. Jest zřejmé, že mě odrazovala. Jest to jako kuřata.

Jest to úžasné, kolik dá práce, dáti porozuměti ostatním lidem hledisku profesionálnímu. Vezměme si otázku z řízení trestního, jako tu, kterou se mi bylo zaměstnávat, a která uvažována sama o sobě, představuje se vším všudy druh dosti všední. Obečenstvo si představuje, že stačí vyjmouti jedinou věc na světlo, aby se zvědělo, zda je obžalovaný vinen či nevinen. Avšak úřad, a zvláště takový, který jako úřad v državě zaujímá postavení výjimečné, musí přihlídati k mnoha jiným prvkům. Jest mu odhadnouti zmatek, který jedinec, předložený jeho posudku, zavádí do řádu společenského a prostředky nejprospěšnějšími vnést tu nápravu. Obža-

lovaný může být osobně nevinný, a současně může být vinný společensky. Nemusil spáchat žádný čin, který spadá zevrubně pod pravomoc zákonu a který nese sebou trest, avšak mohl zavinit škodu společenskou, někdy značnou, kterou jest třeba napravit. Není nevinných vůči Řádu veřejnému. Mohl by to být sám bůh, který by byl přiveden k mé soudní stoličce, kterého bych nesoudil jinak. Vaše vlastní nedotknutelnost vyplývá z bezpečnosti, kterou přinášíte vzhledem k svým sousedům a budově občanské. Vydáte-li to v šanc skutky nerozvážnými, kromě těch, které jsou zaneseny v mém ukazateli, svěřujete se trochu příliš definicím litery, k nimž odborník má zcela jiný poměr, než aby mu scházelo na pružnosti. Když jsem uslyšel hlas Lidu, na konci tohoto soudního řízení, křikem formulovati mínění, že ten, kdo by zprostil obžalovaného, *by byl nepřítel císařův*, porozuměl jsem, že jest třeba jej považovati za odsouzeného jakýmsi druhem poroty, samovolně vyšlé z lůna jeho vlastních spoluobčanů a že mi nezbývá než potvrditi s povzdechem výrok. Kdo ve skutečnosti by byl lepším soudcem potřebností svého vlastního uchování než Tělo Společnosti samo sobě? Jak bych nedával přednost před thésí osamocené jedince dobru Říše, jejíž jako úředník jsem představitel, a o němž jest mi zcela přirozeno mysliti, že mé vlastní zaujetí neutváří prvky co nejméně zajímavé?

Takové jsou reflexe, které u muže zkoumání zasloužily by spíše jméno záblesků, které mi dovolily

býti pudově a okamžitě proti obtížné situaci pohotovým jak rozhodnutím, tak chováním, které by vyšly vstříc současně zájmům císaře i nedůtklivosti vyburcovaného svědomí.

Jest tu však přece, musím to přiznati, v této záležitosti, mimo příznaků nahodilých, kterých jsem se právě dotkl, něco závažného, co zůstalo nerozhodné a na vahách. Proč, když v celé této záležitosti mé vedení odborné, jak mně svědomí dvacetpětkrát za den neváhá ujišťovati, bylo pozoruhodné a výtečné, proč má myšlenka se odnáší bez přestání k této epizodě soudní, proč neustává znovu přecházeti a znovu přezkušovati všechny body činu a práva? A jak se stalo, že z tohoto obrovského Neznámého, který stál přede mnou (a není zapovězeno mysliti, že v této postavě vyjímečné spočíval jeden z hlavních důvodů nevraživosti, kterou jeho krajané mu projevovali), a kterého jsem měl přivést k jeho osudu, jest mi nemožno připomenouti si jediný rys? Jaká byla jeho tvář? Je tomu, jak bych jej nikdy nebyl viděl. Avšak více než všechno co mě trápí, jest poslední otázka, kterou jsem položil a na jejíž slova jest mi nemožno vzpomenouti. V tom okamžiku byl jsem volán mimo soudní síň a neměl jsem času vyčkati odpovědi. Mám dnes pocit, že bych to byl musil udělati, že otázka měla důležitost a že odpověď mohla míti vliv na výsledek soudního řízení.

V této chvíli dovedete mi, drahý příteli, zanechat své zvyky břichomluvice, k nimž si nemohu

zabrániti míti čas od času útočiště, a ptáti se pro vás, přímo této loutky, mezi mýma pažema, která tvoří celý můj zástup. Nedopouštějte se omylu zkoušením představit si jeho podobu, jest to celé držení těla všeobecně, které jediné jest významné. Co se týče podoby, jest to iedna z těch neurčitých škrabošek, kterou děšť tvoří na okenní tabuli vagonu a kde oči nejsou vteřinu uskutečněny než na újmu úst. Nuže, Piláte, mluv trochu a vyprávěj nám, jak jsi ztrávil ty dva roky svého prokonsulátu, které následovaly rok 33. Tvrdí, že život v Jerusalemě stal se pro něho nesnesitelným. Nemohl se tam více držeti. Po černých záblescích elektrických, za burácení hromu, za příchodu cyklonů jednoho po druhém, které vyznačovaly prvý čas jeho soudcovství, následovalo jakési vyjevené ztrnutí a ta mrtvolná vzezření, kterými Ofel a Sion ještě dnes odpovídají našim uhranutým pohledům. Nějaký čas zaznívaly ještě ozvuky Kidrónu z tragedie, která se byla právě naplnila, z Egypta do Galileje přicházely víry rostodivných pověstí narážeti na stupně soudní síně, člověk měl pocit nesmírného a tajného hnutí, které bylo při díle ze všech stran, avšak toto hnutí, které mělo Jerusalemě za východisko, odsuzovalo svůj původ stále více k jakémusi duševnímu oddechu, který nemohl míti za konec než hrob. Člověk měl pocit, že je uvnitř něčeho, z čeho se život vytratil. »Nemohl jsem si zabrániti,« říká Pilát mluvě o jednom svém rozhovoru s Nikodémem, »dáti mu za pravdu, když mně připomenul to vze-

zření plaché a zavržené, ten *poznámenaný* vzhled lidí, s kterými se setkáváme. Je tomu jako se státníky mezi 60 a 65 roky, kteří se vzdávají jediným nárazem účinkům stáří, příliš dlouho odkládaného. Ale co se týče výkladů, kterými se dobrák pokoušel mě zásobiti, musil jsem ho po několika minutách prositi, aby se přerušil. Moje hlava to nemohla snéstí.«

Sledujme, co se nás týče, chce-li se vám ovšem, znaleckým pohledem hlodavý výsledek znepokojujících a znetvořených zpráv, které přivedly do Říma událost Gabbathy. Pilát se neklamal, když jeho pud, shodně s dvojsmyslnými vyjádřeními jeho dopisovatelů, jej varoval, že novina nebyla ztrávena, a že jakási nespokojenost, kterou bychom mohli nazvati fysickou, v úřadech se rozptylovala, nemohoucná, aby se utvářela ve formě výtky, pod neméně hroznou způsobou špatné mysli. Pravidlo, to jest jisté, bylo přestoupeno a povaha přečinu zhoršila se skutkem samým, chybou jeho zařazení. A tak náš prokurátor, bezmocný a vzdálený, denně cítil, jak se vysušuje řapík, který jej připojoval k vinnému keři správnímú.

Pilát, na konci těchto dvou let v bryndě, byl přece povolán do Říma a od tohoto okamžiku nevíme o něm ničeho, krom, že upadl do nemilosti. Ten násilník a slaboch nebyl samozřejmě od toho, aby složil své staré kosti na nějaké stanici asijské. Jedno podání nás ujišťuje, že byl poslán do vyhnanství na Horní Garonnu, nedaleko místa, kde v jiném

skromném sídle sám tetrarcha Herodes ve společnosti své Herodiady dokonával měšťácky svou pohnutou dráhu. Či snad po všem byl tam poslán, aby nad nimi dohlížel? Odjinud legendy nám říkají, že se bil v prsa a zemřel jako vyznavač a mučedník. Zdá se dokonce, že Církev habešská jej umístila na svých oltářích. Předpokládám, že činovníci něgušovi jsou šťastni, nacházejíce v něm patrona, kterého vzývají mezi dvojsmyslnostmi svých kariér. Avšak nejjistější jest, nechati mluvit našeho břichohlasce, který žádá znovu býti slyšen. Nedo- končil! Byl tím prý přiveden na nejpřekvapivější stanovisko svých zkušeností.

»Události,« řekl básník Euripides, »vrhají své stíny před sebe.« Nejsou zaskřípání a šelesty v noci, jimž by ucho zkušené nebylo schopno při- kládati výklad retrospektivní. Tak během mých posledních dvou dlouhých let v Palestýně, dosti malých skutků mohlo mi poskytnouti znamení, podobných příznakům těžké choroby, jež pokračuje, jimž dlouhodobá pozornost připouštěla jen blahovůli nedobrovolného zaregistrování. Nejvážnější bylo nevysvětlitelné vyvážnutí mezi Joppe a Brind z mého přenosného Pantheonu. Nejbedlivější vyšetřování nepřineslo žádného výsledku, a od té doby cítím se tak stísněným a nešťastným, jako právník, jemuž uloupili jeho přípravné spisy. Ale až po mém příchodu do hlavního města nové schopnosti pro mou záhubu, v níž se cítím uvržen, a které až dotud se byly ohlašovaly jen záchvěvy předběžnými, počaly se uka-

zovati s rozsahem katastrofálním. Ano, jest více než jisté, že bohové živí proti mně zášť osobní.

Přicházím ihned k nejhluchnější ostudě, kterou se noviny Říma a venkova zabývaly během více dní, aby přišly jen příliš brzy k ohraničení mých zodpovědností. Víte, že úředníci v příkaznosti jsou pověřeni množstvím drobných čestných robot, jako rozdělením cen zasloužilým občanům, povzbuzení občanskému vojsku a hasičům, oslavy, výročí, závody v deklamaci atd. Moje vloha slova a můj římský dar vyvažovati periody a důvody mě určovaly zvláště pro tento druh objížďek. Správa mě tedy určila tentokráte do Ardey, starého hlavního města Rutulů.¹⁾ Byl jsem pověřen položití listový věnec místnímu Jupiterovi za poděkování dobrých služeb, které neustával poskytovat v dlouhém sledu století obci. Právě jsem dokončil svou slavnostní řeč a otíral jsem si zkrupějené čelo, zatím co flaminové mezi dýmem kadidla a hudby přistupovali k oficiálním obětem, když jsem si všiml, že Jupiter v důsledku neznatelných pokroků vzdal se výhod polohy svislé a že se nakláněl stále víc nad obřad s laskavostí, kterou za jiných okolností nebylo by lze posuzovati jinak jako lichotivou. Přihlíželi jsme této podívané, rušené posvátnou hrůzou, avšak flaminové, celí za neprázdnění svým prasetem, které nikoliv bez ječivých ohražení následovalo na oltář po beranu a

¹⁾ Et nunc magnum manet Ardea nomen; sed fortuna fuit. (Virg.)

býku, nevšimli si ničeho. Konečně povolnost boha se zdůraznila do té míry, že jeho rovnováha tím podlehla a že s hřmotem a nesmírným zaprášením se zřítíl na bohoslužbu konající a doslovně, nenačázím jiného výrazu, je rozdrtil na kaši. Jak vám vylíčiti zmatek, tyto dusící temnoty, ty pronikavé výkřiky, ty převržené výhně, a, všechny ostatní pocity převládající, ten strašný zápach ptačího hnoje, neboť od staletí nashromáždžovali noční ptáci ve vnitřku našeho Protektora své výměty a celá stavba byla naplněna neblahým letem těchto vyděšených ptáků. Musil jsem podati ve svém úředním podání o všem tom účet a nedalo to práci všimnouti si v očích pedelů, že šéf nebyl spokojen. Neboť úřady, běda! jsou tak důvtipné k vyslídění zodpovědností, jako jsou obratné k jejich odmítnutí. Stával jsem se postavou odborníka v katastrofách. Jistí dobří přátelé šli do archivů vyhrabati vzpomínku na věž Siloe.

Běda! Jak jim podati odůvodnění, tato událost byla jen vrcholícím bodem dlouhé řady podezřelých zjevů, k nimž moje přítomnost zdála se poskytovat součástku rozhodující. Víte, s jakou snadností se založí v Itálii pověst přiváděče nezdaru: Má hlava nemeškala se zaskvívati touto ponurou aureolou. Avšak jakou účast měl jsem na příklad ve směšném příběhu neapolském? Byl jsem tam pouhým divákem mezi jinými, pozván Obchodní komorou, když se tamější Merkur roztrhl od shora dolů, odkrýváje způsobem nejneslušnějším kostel-

níka, opatřeného voskovým sloupkem, který uvnitř útrobního labyrintu asistoval v tomto prostocviku orákula. Proč pak neobviňovati spíše zcela přirozeně kaz v kovu, kde křeč postoupila z této sopečné půdy?

Kolik různých dojmů stejného rozkladného vlivu brzy jsem se viděl rozšiřovati kolem sebe! Brzy bylo mi nemožno vstoupiti do chrámu, abych v něm neviděl, jak nesmrtelní obyvatelé jsou zachvázeni jakýmsi neklidem, který prodlužovaný pobyt mé osoby činil viditelnějším. Dal jsem puknouti starému Pythonu eskvilinskému a ruka božského Julia vypustila přede mnou svítek *Anti-Cafona*. Případ nejtrapnější byl případ mého vyslanectví v Kyréné. Sotvaže jsem zapálil kadidlo před vznešenou modlou naší Venuše Afrodité, když jsem viděl (a moje vlastní oči toho nebyly jedinými svědky) po klidu rozjímání na této čisté tváři následovati rozčilení a vnější znaky tohoto druhu svraštění mozkového, které u smrtelníků oznamuje hroživou blízkost kýchavého výbuchu.¹⁾ Co nemohlo dosíci několik století vystavení průvanu ve stavu obnažení, ve dvou vteřinách několik zrn kadidla vržených mou rukou tyto uskutečnilo!

Vzpomínám si na jednu směšnou epizodu. Doprovázel jsem jednoho ze svých přátel na důchodkové objížďce a přišli jsme k jednomu starému bohatci, který od let mařil výklady fisku. Tentokrát

¹⁾ Annuit et totum nutu tremefecit Olympum. (Virg.)

ještě nenašli jsme ničeho a sdíleli jsme s nechyceným kancem, jež naše pohroma uvedla do dobrého rozmaru, skoupou svačinu trpkého vína a žaludů. Když tu pojednou slyším za sebou jako vzdech, hluk zcela slabého zacvaknutí a vidím obličej našeho hostitele se měnit. Obrátím se. A ono břicho Boha Štěstěny, uctívaného na domácím oltáři, náhle se otočivší kol svého čepu, právě vyložilo ze široka svůj obsah, odkrývajíc přihrádku za přihrádkou vnitřní skříně, kde náš dobrák přechovával své poklady, hromady peněz, stříbrné náčiní, klěnoty a cenné papíry majetkové. Bylo nám tím celé odpoledne pořizovati soupis skrytého pokladu.

Zkrátka, co se přihodilo? Na co jsem uhodil, aniž bych věděl? Táži se, jaký skrytý vliv, jaká nevyhleditelná síla napájí na příště mou přítomnost a mou tvář, aby moje fyzické zasáhnutí jen samo o sobě stačilo vyrušiti bohy z této nestrannosti, která jest hlavním dobrodiním, které můžeme od nich očekávati, a z obvyklé nepohnutelnosti, ve které dík přispění umění, se nám podařilo je uvězniti. Stejně jako sousedství ženy ve chvíli její čmýry postačí, aby uvedlo v nepořádek kulturu hub a tajemnou práci vín v sudech, stejně já jsem nemohl vstoupiti do chrámu, aniž by duch v nitru kamene a spěže se nepočal jitřiti. Kdo tedy ze mne učinil takto, proti všem mým chutím, rozbiječe bohů? Kdo způsobil, že nemohu upřítí na ctihodné podoby pohled sympatický, avšak naléhavý, aniž by se jím tím dala viditelně ztratiti soudržnost, aniž by

se v nich vydráždilo tíhnutí k vytracení se trvalostí třebaš autorisované návykem nejcelistvějším? Jakou nákazu jsem ulovil v této zvláštní zemi, kde jedním z hlavních příkázání náboženského zákona jest: *Neutvoříš sobě obrazu žádného?*

Na tuto otázku žádná odpověď. Sdělení jest přetrženo a v pokračování vlákna hlasu ze záhrobí, můžete si představit, chcete-li, jako při radiu, magnetickou srážku křížících se vytí. Avšak nic vám nebrání dáti pokračovati přednesu samotnému a jako vlastní tíhou. Zatím co Pilát uprostřed medvědů a bisonů Horní Garony bdí nad bezzubým tetrarchou v doprovodu jeho tlusté Levantinky, v něm samém co se odehrává? O čem sní, když spí? Co se osnuje v podzemí? Které podzemní dveře v hloubi nespavých nocí slyší se otevírat? Jaký povyk rozvášněného davu, jenž přichází, a pojednou stojí před ním tento obrovský Obžalovaný, z něhož jest nemožné ztotožniti si tvář. Jaká sensace jedné civilisace, která se řítí při zásvitu zastřenému slunce — předcházejícího zřízení a za pochodování jednoho z nejstrašnějších průvodů? A bez ustání, v jeho duchu, připojujíte se, překládajíte se, pronikajíte se, zasouvajíte se, schvacujíte se, v tvář se stavíte, kroužíte jedno okolo druhého, tato dvě velká Slova, která pro něho ustavují zbytek Přelíčení: *Ejhle, Člověk! a Co je pravda?* P. C.

Z frančiny přeložil Karel Doskočil.

MIGUEL DE UNAMUNO :

Z KNIHY „VELAZQUEZŮV KRISTUS”

ECCE HOMO.

Tvé tělo lidské, které je tak bílé
jak hostie, je lidem blahověstí.
Ti řečtí bohové, již na Olympu
kdys žili v mlze růžové, jen očím
svá krásná těla podávali v pastvu
a k potěšení života, jenž mívá;
jen Tys však nám své tělo umučené,
své tělo bolné, z něhož krev se řine,
dal jako potravu pro naše nitro -
chléb nesmrtelný daný smrtelníkům.

Syn člověka jsi - člověkem a Bohem!
V té smrti konečné, jež spasila náš život,
v níž lidství zrodilo Tě v těžkých mukách,
jsi vzešel jako světlo naší noci -
je celým člověkem Bůh naší noci
a pravdivé je jeho božské lidství.
Jsi Člověk, Rozum, Zákon, a Tvůj kříž

je naším měřítkem a měrou bolu,
jenž povznáší. a udává nám pravou
a přímou cestu; dodává zas síly,
když mysl člověka pod tíhou klesá.
Tys celý vesmír polidštil, ó Kriste,
a Tebou stal se jako dílem lidským.
Ten, komu Bůh je něčím, dí: „Hle, člověk!”
A „Nemám člověka!”)* si povzdechne
v těch těžkých chvílích žití smrtelného;
Ty pravíš však: „Jsem Člověk, Pravda, Život!”
Hle, Člověk, král všech vyhnanců a psanců,
král Církve svaté, lidu bez přístřeší,
jenž širou, nekonečnou pouští bloudí,
jda neustále s touhou za korouhví
a znakem věčnosti, jímž nám je kříž!...

*) Ev. sv. Jana, V, 7.

*
* *

Tak jako noc nás k odpočinku vyzýváš,
zveš, bychom na podušku bledé, nahé,
a klidné hrudi Tvé s tím klidem smrti,
jež životem je věčným, položili
své čelo skleslé pod tíhami žalů,
jež jako bouřné mraky na nás leží;

zveš k oddechu tu úzkost, v které duše,
svou nadějí se stravujíc, tu žije.
A naše muka usnou na Tvém srdci,
tom zřídle, z něhož věčný soucit prýští,
tak jako na moři, v němž klidná nebe
se zrcadlí. Tvé srdce utišené
své světlo rozlévá a nade světem
se od něho strou široko Tvé ruce
a mlčení Tvé praví: „Pojďte bratři,
a uložte tu všecko, co vás tíží;
jsem lunou, která do údolí vlévá
své mléčné světlo zářivé a do snů
vše ukolébá. - Noc Tvých černých, hustých,
v tvář splývajících vlasů s měkkou něhou
Ti skrývá čelo, schránku božské mysli,
a bíle jako luna hrud' Tvá svítí,
v níž raněné Tvé srdce bolest snáší.
Jak oheň zrcadlí se světlo Boží
v Tvém srdci, které přestalo již bítí;
Tvé tělo průhlednou je rouškou srdce.
Jak lampy zvon je bílá, klidná hrud' Tvá
a nedýše, jak jezero, v němž není
ni vlnky jediné, kde v odevzdaném
a jasném klidu odráží se nebe,

nám dává světlo neměnné a věčné.
Sviť světlo, bez vln, bez času, ty moře,
jež nemá dna a nikde nemá břehů,
ty moře smrti, která nezná tlení,
ty moře života, jenž nemíjí!

MÍR V BOJI.

Již klid a mír máš, bratře, máš klid smrti.
Ty, jenž jsi s nebes sestoupil k nám na zem
a boj - boj tvořivý jsi v svět náš vnesl,
boj, ze kterého žádosti se rodí,
jež mezi neznají, ten orkán duší,
jež jako vlny vzdouvají své touhy
a hvězdy v sobě potopit by chtěly,
boj s Bohem jako Jakubův, když vyšel
a hledal bratra - neboť v slávu nebes
se vchází násilím - boj nutný tomu,
kdo mír chce mít, ten zápas, jenž je slávou.
Jen duchovním Tvým zápasem je možno
si získat mír, Tvůj pozdrav: „Pokoj s vámi!“ -
jen zápasením o nebe, ó Kriste,
nám smrtelníkům možno žítí v míru.
V Tvém míru, bratře, ne v tom lstivém klamu,

jejž mírem zove svět - až do té chvíle,
kdy lev se na pastvinách bude pásti
a ostrůž bude hnízdit s holubicí;
jen bojem o mír byla muka Tvá.

SVÍTÁNÍ.

Jsi bílý jako nebe na východě
je bílé na úsvitě, dřív než slunce
se vznese nad obzor z tmy končin noci;
svit červánků jsi přinesl v náš život,
jenž zase svítáním je smrti, vchodu
v den věčný; bílý jsi jak mrak, jenž ve dne,
jsa sloupu podoben, se lehce vznášel
a vedl pouští vyvolený národ.
Jak sníh, jenž na vrcholech hor se bělá
v těch samotách jen nebem obklopených,
svit slunce odráží, tak z Tvého těla,
jež života je vrcholem, se linou
k nám dolů křišťálové vody čisté,
v nichž jasně zrcadlí se světlo nebes,
a ovlažují podzemní ty sluje
tak temné, obklopené hloubkou pekla.
Jak vrchol nejvyšší, jak v noci luna

všem těm, kdo žijí v údolích a slujích,
dne příchod hlásá, tak Tvé tělo bílé,
jež vrcholem je lidství, zřídlem Božím,
nám v naší noci hlásá věčný den!

LILIE.

Ty lilie v té zemi žalů vzkvetlá,
již Adam z kropil slzami a potem,
ty mezi bodláčím se skvíš a sbíráš
tak jako číše pro nás rosu nebes
a ve víno ji měníš. Květe bílý,
tys vzešel ze země tou touhou lidství,
jež, chtěc se matkou stát, hlas k Bohu vyneslo
jak Rachel volající k Jakobovi:
„Ó, dej mi syna, nebo zemru žalem!”
A Rachel porodivši Benjamina,
jenž manželským byl synem, k nebi vzdechla
pak naposled a umírala šťastna.
A u Tvé kolébky, tam u Betlema
ji uložili v hrob, by kosti matky,
z níž Benjamin byl zrozen, v prachu země
se zachvěly, když žalostně se ozval
Tvůj hlas, jenž celou zemí otrásal.

EUCCHARISTIE.

V nás hoří láska k Tobě, tělo bílé,
ta láska, jež je hladem, láska vroucí,
hlad po tom tvůrčím Slově, které tělem
se stalo; láska k životu tak silná,
že ani polibky a objímání,
ni lože manželské ji neukojí.

Chléb nesmrtelnosti, Tvé božské tělo
jen jediné v nás žádost utiňuje.
Ta naše láska, jež se stala hladem,
chce Tebe požit, Beránku náš Boží,
chuť Tvého těla cítit chce, Tvé srdce
chce požit, chce, by jeho hmota
se na jazyku vyprahlém a žhavém
nám jako mana z nebes rozplynula;
ne potěšení, Tebe chceme míti,
Tvé tělo v těle svém, a prožit chceme
Tvá muka, bychom živi byli v smrti.

Svou náruč rozvíráš jak na znamení,
že oddáváš se s láskou, opakuje:
„Vezměte, jezte, toto jest mé tělo!”

Ó tělo Boží, ztělesněné Slovo,
hlad po Tobě v nás ukoj, vtěl se v nás!

ŽEBŘÍK.

Ten žebřík, o němž v Haraně snil Jakub,
když dřímal maje kámen za podušku,
ten žebřík, po němž nahoru a dolů
šli andělé, to byl Tvůj kříž a s něho
hlas Tvého Boha praví nám: „Jsem s tebou
a ochráním tě, ve vlast tvou tě vznesu!”
Tvůj kříž - toť žebřík do nebeské slávy,
je pevnou pákou, kterou může člověk
i hory přenášet, jen má-li víru
a bodem opěrným je jeho srdce,
když v záru lásky jako krystal zpevní.
Tvůj kříž je věječkou, jíž přehazuješ
svou žeň; pak zrní ukládá se v sýpku
a plevy odnese zas vítr v oheň,
jenž bez ustání smetí spaluje.

Přel. Jar. Skalický.

Albert Sorel:

Kouzlo Velkého Pátku.

Je to obzvláštní v díle Wagnerově a snad ve všech hudebních dílech: lahoda v neklidu, realismus v mystické touze, zpěvy rozkoše, jež jsou meditacemi, vzruch přírody oplodněné jarem, vzlet duší k poutevřeným nebesům, podivná a matoucí směs vytržení Psychy a posvátného vzrušení.

Po spojení omlazené země a znovuzrozeného člověka, ten Velký Pátek zářivý a plný vůně; je to náš Velký Pátek, Velký Pátek tradice francouzské, který zůstal přes všechno moderní Berullovský a pascalovský: dřevo kříže, Boží hrob, hřeby a trnová koruna, krvácející tělo ukřižovaného? I samo slovo kouzlo, zdá se, je ve shodě s obrazem tohoto dne lkání a klanění: příroda v úžasu, člověk vrhnuvší se na dlaždice chrámové, ponořený do své ubohosti . . . Zastavuji se; zapomínám na jinou tradici téhož dne, tak pařížskou, na Longchamps osmnáctého století, na Longchamps včerejška i zítřka, rozkošné, bujaré, přešlapující, ve světlých toaletách uprostřed svěží zeleně, na tradici elegance, zcela světské ukončení postu bez přísnosti; nalézala, nalézá ještě známou figuru na druhém konci Paříže, na potravinářském trhu, v předvečer velkého kermesu předměstského s křiklavými cetkami, s ohlušujícími fanfárami. V ulicích s okázalými figurinami a znaky, s galeriemi klecí divoké zvěře, s parádami trpaslíků a obrů?

Společnost žije z protikladů a člověk z protimlu-
vů. Chrám Naší Paní, křesťanskou to pokoru ve vši
její velebnosti, ponořený do stínu, s mysteriem oken,
s lavicemi, do nichž včera usedli chudí, s dlažbou,
na niž poklekl prelát, aby jim obmyl nohy, všečen
ten lid na modlitbách, klánějící se, lkající, odděluje
několik set metrů od oslnivé ulice, kde vlahý větrík
laškuje s poletujícími látkami, s usmívajícími se rty,
kde radost ze života vzdouvá srdce lidí a ratolesti
stromů, obraz středověku v úzkostech od obrazu
Trianonu v květu. Takovýto pohled na Longchamps
byl pro mne překvapením, ba téměř feerií, když
jsem ještě jako dítě přišel po prvé do Paříže zrovna
o Svatém Týdnu.

* * *

U nás, v přímořské krajině, slavívali jsme Velký
Pátek jako ve středověku. Zdá se mi, když si vzpo-
mínám na ty dávné dojmy, že velikonoce tehdy při-
padaly vždy velmi brzo, na dni zamračené, vlhké,
s pomalým svítáním a rychlým soumrakem. - Na
„starou dobu“, jak se říkávalo, na dobu zimní, bolest-
nou pro chudé, tvrdou k námořníkům a plnou úzko-
stí pro matky; na tíživou dobu ztroskotání, kdy smrt
táhne s trhajícími se mraky, s poplašenými racky,
kteří křičí kroužice nad písčítými břehy. Stařeny,
schoulené do svých červených plášťů, scházely kluz-
kými uličkami, potácejíce se na rozích ulic, kde se
rozpoutával vír a prudce narážel vítr. Když k nim
dolehl hukot z dola, vrhaly bázlivý pohled k přístavu,

kde se honila žlutavá voda, vzduť, záludná, žravá obluda, která olizovala svým jazykem z pěny kameny přístavní hráze.

Kromě hukotu vichřice a vrzání poblázněných korouhviček na střechách neslyšet nic jiného v městečku. Úžasně ticho. Neslyšet zvony v té době ustavičného vyzvánění. Neslyšet ani zlověstné zvonění malého směšného starce, stařečka „Marity“, zahaleného do zmuchlané dalmatiky, lesknoucí se vodou, poseté kostrami a lebkami, starce, který chodil na rozcestí ohlašuje úmrtí a prose o modlitbu za zemřelé. Neslyšet ani umíráček, rozechvívající vzduch svými ponurými zvuky, hned ztlumenými jako vzlyk, hned vybuchujícími v rozryvných disonancích. „Zvonilo se na smrt“ ustavičně, každou chvíli. Tři pohřby v jednom týdnu vrhaly na kraj hrůzu černého moru. Služky nám říkávaly: „Zvony uletěly, odletěly do Říma“.

Městečko ostatně mělo vzhled hřbitova; vypadalo to jako v listopadě, kdy odcházejí krásní dnové a kdy přichází v zápětí zima. Už je tu; odejde asi někdy? Starci v huňatých čapkách, zamotaní až po uši v pletených šálech, jektajíce zuby, třesouce se nad svou holí, šmatlajíce ve svých dřevácích, říkali bezzubými ústy zdlouhavě: „To je čas, panečku!“

V studené Normandii, v Normandii smutné a pusté si říkají: „Panečku!“ jako v optimistické a familiérní Paříži: „Drahý pane!“ a na jihu, spokojeném se svou oblohou a zvláště se sebou: „Dobrý pane!“

V dřevěném kostele, obrovské stavbě po způsobu

skandinávském, složeném ze dvou koster obráčených lodí, podivné to stavbě, vyrobené neumělými tesaři v Notre-Dame des Flots, vše je neobyčejně prázdné, opuštěné. Kříže, zahalené rouškou, svatostánek prázdný, otevřený všem očím. V jedné z postranních předsíní Boží hrob s pomalovanými sochami, představujícími scénu příhrobní. Na kůru, zrovna jako při „mysteriích“, žalmicky recitují jáhnové, smutečně přistrojení. Bylo poznat zřetelný, třebaže poněkud třaslavý a nosový přednes kaplana z Gráce, který dělal evangelistu; pěkný, jasný a kovový hlas prvního vikáře, který zpíval slova Kristova a při velikonoční mši zpíval asi s pultu.

Večer, pod trémovím s dutinami, vyplněnými stíny, odkud visely mrkavé lampy, matně svítící, jako svítily v podpalubí, shromažďovali se prostí lidé, aby vyslechli pašije, nyní recitované v jazyku lidovém a přiměřené jejich chápavosti. Věřící konali křížovou cestu, zatím co dveřmi, pootevřenými nápořem větru, pronikal dovnitř dlouhý proud chladivého vzduchu, takže lampy blíkaly a čadily, svíce rozlévaly svůj vosk a žlutavě plápolaly a třískala okna podél zdi, uvolněná ve svých olověných ložiskách. Takové bývaly Velké Pátky temnot.

* * *

Jindy velikonoce přicházely pozdě a větry byly již mírné. Na ztišeném moři vzduch k večeru zvlažněl; v údolích stoupala míza v rostlinách: jitra se probouzelo v lahodě, jež padala s nebe, ve chvění

života, jež stoupalo ze země: ráno uzdravování, které cítí, jak růměnc zbarvuje tváře, a usmívá se při prvním paprsku. Lidé vybíhali ze zahrad, číhající v oblacích na zvony, které se měly vrátit z pouti do Itálie.

Zazněly radostně a čistě a zdálo se, že krásná pohoda nalila stříbra do jejich zvuků. Jásot přírody splýval s jáсотem zítřejšího svátku. Byl konec naříkání a nepohody. Člověk včera zlíbal zemi, na niž kleslo tělo Spasitelovo; nyní líbal zemi vzkříšení. Blížila se hodina velikého vytržení lidu, hodina bezmezné radosti středověku osvobozeného, radujícího se. „Ó, noci blahoslavená, noci, ve které se nebesa spojují se zemí a věci božské s věcmi lidskými!”
O vere beata nox . . . in sua terrenis coelestia, humanis divina junguntur.

* * *

Zmocňovalo se nás kouzlo, anebo, abychom mluvili lépe a svou vlastní řečí, požehnání velikonoc. V sobotu s večerem přicházely pod naše okna chudé děti, čisté co možná nejlépe, v ruce s košíkem, přikrytým bílou plachetkou a ozdobeným zelení a zpívaly staré písně táhlé, molové, teskné, sbírajíce velikonoční vajíčka, krásná vajíčka červená, šafránová a modrá, která jsme přichystali podle vzoru našich babiček nebo podle návodu paní de Genlis. V neděli ráno se lodi vyzdobovaly prapory. Na stěžních se třepotaly vlajky a na Lieutenantance, na kterém kdysi byl vztyčen prapor krále Jindřicha, osvoboditele a

obnovitele klidu jeho království, vlála trikolora. Před přístavem se houpaly nečinně na vlnách rybářské bárky, se staženými plachtami, se svinutými sítěmi, lehké a omývané. Klid moře, ticho roviny, odpočinek továren tvořily jakoby sváteční náladu. Rodiny, nedělně oblečené, vycházely z nízkých domků a křivolakými uličkami, jež lemují moře, mířily k vyzvánějícímu kostelu s uličníky a uličnicemi, plavčíky a učedníky vpředu.

O takovýchto radostných velikonocích - starci je počítali - jedni lidé chodívali na návrší, do vřesovišť, odkud přehlédli moře, nízké, nezvlněné a zakalené již do mlhy, na němž bys marně pátral široko daleko po bělosti plachetnice nebo po kotouči kouře z parníku. Všecky lodi se vrátily nebo odpluly včera večer, kromě poštovních.

Námořníci, ležíce na břiše, se protahovali na výslunných místech a pozorovali vodu pohledem upřeným do neurčita, s myslí těkavou. Jiní lidé vstupovali do chráněných údolí, kde se usadilo jaro, aby viděli pukající pupeny barvinek, konvalinky, prvosenky, fialky pučící ze země ještě celé zčernalé a mdlé od tání. Kapradí rozmotávalo své lepkavé spirály, podobné serpentínám právě se rozvíjejícím.

Na svazích, kde houstlo křoví, bylo vidět stále zelené rostliny, lanýže čerstvě zbarvené, a vedle dosud bleдозeleného mechu se rozvířaly květinky, něžný sníh jara. Tu a tam poletovaly velké hrubé mouchy s těžkými křídly, leskle sametové, zmatené, dotěrné a bzučící. Na lukách se zase popásali vy-

hublí býci a vyhladovělé krávy, aby poskytli lidem mléka a masa, jejich to obživy a posily.

Děti pobíhaly mezi květy. Rodiče, sedíce zamyšleně na kmeni stromu, poraženého na podzim, rozpomínali se na šťastné velikonoce, mysleli na pěkné období, které se ohlašovalo, a kuli plány do budoucna pozorující potůčky křišťálově čisté vody v údolí.

Božské hodiny, hodiny oddechu, hodiny projasněné bytím, kdy se cítíme zároveň zdravějšími na těle a lepšími v duši, dobročinnými za dobrodiní. Celá příroda se obnovuje a všechna srdce se vykupují.

Přel. z franc. L. V.

Já jsem pastýř dobrý

Gaston Danville :

Naše tělo nesmrtelné.

Spiritualisté, věřící v nesmrtelnost duše, nebo materialisté, pro něž smrt uzavírá nadobro a bez naděje na nějaký život posmrtný řadu výkonů, jimiž se projevuje bytost živoucí, všichni lidé, ať jakéhokoliv náboženství, vyznávající učení filosofické, které přijali, srovnávají se v jedné věci, totiž že není nesmrtelné naše tělo.

Může se jím státi?

Toť hypotéza, na kterou nepomyslel dosud nikdo než romanopisci; posledně Bruno Ruby svým dílem *Ten, jenž přemůže smrt*, a pak Marcel Rouff ve *Světě na ruby*. Třebaže však se zdá velmi smělou, není přece, jak uvidíme, ani tak fantasticky imaginární, ani tak vědecky neudržitelná, jakou se jeví, když ji vyslovíme.

Naše tělo nesmrtelné?

Možná.

Vnucuje se především poznámka, kterou učinil již Mečnikov: nemáme instinktu smrti přirozené. Jinými slovy, nepřejeme si odejít z života tak, jak se vstává od stolu po dobrém obědě; nežádáme si smrti jako osvěžujícího spánku po namáhavém dni.

Odtud ty dojmy neštěstí, trestu, často nezaslouženého, smutku, hrůzy, které téměř vždy pociťujeme, když zmizí lidská bytost, přes zkušenost mnohých staletí, která nás poučuje, že to je pro nás všechny nezbytným dozráním života. Nebylo by, otázal se p. Jean Finot, toto bolestné překvapení, stále nové, svědectvím, že nevědomky tíhneme k nesmrtelnosti?

. . . Tento instinkt, jehož nedostatku, zdá se, někteří biologové tolik litují, neprojeví se možná nikdy, z té prosté příčiny, že když některé bytosti elementární jsou nesmrtelné, člověk možná tíhne nevědomky k výsadě, jíž se těší prvoci.¹⁾

Bud' jak bud', nelze popírat, že většina lidí se těžce spřáteluje s myšlenkou, že jednoho dne zanikne, a hledání pověstného nápoje omlazovacího dosti dobře zpodobňuje jejich tajné touhy po věčném mládí a nesmrtelnosti. To však nikterak jim nebrání pokládati za utopickou a paradoxní osobivost, chtějí lidem připisovati vlastnost, která byla a dosud jest údělem bohů.

Víme však, že nedávno slavný anglický fysik povýšil na theorii vědeckou legendární přeměnu kovů, že našel ve vyzařování radia kámen filosofů alchymistů; a od dob Galileiových bylo nám dáno tolik

¹⁾ Jean Finot: *La Philosophie de la Longévité*, Schleicher.

a tak rozmanitých důkazů o snadnosti, s jakou se včerejší utopie promění zítra ve všední skutečnost, rychle vtělenou v naše zvyky, naše představy, že bychom rádi připustili, že řada podivuhodných objevů, které úplně zvrátily naše úsudky, obnovily naše zvyky, pozměnily důkladně nástroje, jimiž působíme na přírodu, není nadobro uzavřena.

Namítne se nám, že otázka stáří a smrti náleží k těm, které nejživěji zajímaly ducha lidského, daly vznik četným spisům, způsobily hojná badání, že však přece v této spoustě prací a knih nenacházíme odpovědi uspokojující.

Dokazuje-li tato chudost výsledků praktických, srovnáme-li ji s hojností studií, že třeba problém pokládati za nerozřešitelný?

Není-li naopak logičtější, souditi z toho, že tento nezdar vyplývá z příčin, jež třeba především odkryti, nemáme-li se dopouštěti týchž chyb jako naši předchůdci a zablouditi za nimi do stejné slepé uličky?

Poznáme opravdu, že se přistoupilo k problému se strany nejméně přístupné a zajisté také s nedostatečnou přípravou, která nezbytně vedla k nezdaru.

Tak s jedné strany badatelé většinou místo aby užili plodné metody, která vychází od jednoduchého, aby postupovala pak k složitému, a která by

je vedla k tomu, aby začali pozorováním podmínek trvání života u organických bytostí nejjednodušších, možno-li tak říci, nižších, dali přednost methodě opačné a chopili se otázky tak, že se snažili rozeznati příčiny stáří a smrti u člověka. Tato úsilí nevedla k ničemu určitému. Posunovali střídavě do popředí zkornatění cév, nahromadění nerozpustných minerálních solí v našich tkáních, úpadek buněk skládajících naše hlavní orgány, srdce, mozek, játra, ledviny atd. Mečnikov obviňoval nezvyklou činnost našich krevních tělísek (phagocyty a lenkocyty). Profesor Marinesco objevil jistý pigment, objevující se později v nervových buňkách, v buňkách našeho mozku a naší míchy, pigment, jež pokládal za příčinu postupného úpadku našich rozumových schopností.

S druhé strany zůstávaly všeobecné theorie o životě řídké, nejisté, kolísavé, málo odůvodněné. Abychom zůstali při nejnovějších, bylo teoriím *vitalistickým* za poslední století ustoupiti poněmáhlu pojetím, která nehleděla již na jevy životní s jiného stanoviska než na reakce neorganisovaných těl a směřovala k tomu, aby je vysvětlila obyčejným působením zákonů fysických a chemických.

Leč nezabavili se ještě jistého mysticismu. Projevoval se sklonem k výkladu *finalistickému*: přenášeli takto v přírodu ústrojí ducha lidského, mluvíce

umíněně o několikerých výsledcích vzhledem k cíli nebo účelu, jehož chtěli dosáhnouti.

Nešlo již o vůli nějakého boha, nýbrž, na příklad, o vůli jakéhosi genia rodu, jehož účelem bylo zachování rodu, jehož prostředky, rozhodnutí a ustanovení však zůstávaly zrovna tak temnými a ne méně bez odvolání jako antický osud nebo neúprosňá ustanovení demiurgova. Co trvalo, bylo jen proto, aby sloužilo, ne již slávě Boží, nýbrž záměrům této bytosti mystické. Co zanikalo, umíralo, protože neprospívalo nebo škodilo účelům tohoto boha rodu.

Ostatně táž jistota, že lidstvo je neschopno pozměniti ať Osud, ať božský Plán, ať jejich posledního substituta, napřed činila jalovými námahy filozofů a učenců. Omezovali se na to, že doufali v zlepšení smutného osudu člověka, zlepšení podobné těm, která již byla získána v léčbě, odklad vykonání rozsudku, hubená lhůta několika let, povolena tomuto odsouzenému k smrti.

V nynější době věda, zbavivši se vitalismu, anthropomorfismu, snaží se vyloučiti ze svých hypotheses poslední stopy těchto tendencí, třebas účelnost. Je ještě příliš brzo, abychom sestavili bilanci dosažených výsledků tohoto nového způsobu nazírání. Nejvýše můžeme zaznamenati se stanoviska, které nás zajímá, odmítnutí teorií svůdných, ale

mylných, a objevení četných faktů, vyplývajících z pokusů ještě četnějších, které příliš často zůstaly navzájem bez spojení, bez onoho postavení vedle sebe, z něhož se rodí plodná myšlenka všeobecná, poněvadž vycházejí od učenců, zabraných badáními, týkajícími se jednotlivostí, osamocených ve svých laboratořích a ve svých pracích zvláštních.

A tu se odkrývá třetí příčina neúspěchu, stejně důležitá jako předcházející, ne-li důležitější. Rozsah našich vědomostí, denně vzrůstající, stává se překážkou jejich pokroku. Zabraňuje i odborníku poznati všecko, co se týká jeho oboru, omezuje pole jeho činnosti, zúžuje jeho obzor, překáží smělym synthesám, odvážným pohledům na celek, prostěji řečeno, tříští snahy a činí takto neplodnou podivuhodnou žeň dokumentů, které se rozptýlí do knihoven a jsou zapomenuty skoro hned, jak byly vydány.

★

Ukázali jsme právě, proč naši předchůdci přes svou zásluhu, která u některých byla veliká, nedovedli nalézt bezpečného prostředku proti stáří a smrti, a jak jejich badáním překážela složitost bytosti lidské a zároveň to, že se podrobovali zřejmosti jen zdánlivé, smrti, poslednímu konci každé živé bytosti a rozptýlení jejich prací.

Zbývá nám, abychom vyhýbajíce se úskalím, na

něž jsme ukázali, přijímajíce buď postup naprosto opačný tomu, jež odsuzují jeho důsledky, zřikajíce se starých předsudků theoretických, zblížujíce fakty dosud nesrovnané, zpola neznámé, pokusili se užití těchto vědomostí dosud přezíraných, a naznačiti, jak by bylo lze přeměnití sen všech lidí, domněle utopický, v blízkou skutečnost a učiniti naše tělo nesmrtelným.

★

Mezi všeobecnými teoriemi života, které se protiví našemu způsobu nazírání, pojímajíce nesmrtelnost jako možnou vlastnost člověka, theorie Weissmannova je nejslavnější a nejznámější.

Víme, že připouští nesmrtelnost živé hmoty jen pro jednu část v nás. Každá živá bytost, velice diferencovaná, byla by složena z nesmrtelného jádra *germen* a z obalu *soma*, který hyne.

Na počátku živá hmota, jak pozorovali biologové, nehyne: dělí se. Prvoci mizejí tedy jen proto, aby se znova zrodili, takže, na příklad, amoeba, dospěvši určitého stupně vývoje, dělí se ve dvě, zplozujíc dvě nové amoeby, které učiní totéž a tak dále.

Weissmann z toho dovozoval, že buněčné složeniny diferencovanější, mezi něž řadil člověka, po-držují *germen*, obdobné počátečním prvokům a zachovávající výsadu této nesmrtelnosti, která pře-

trvá generace, kdežto jediná *soma*, podpírající *germen*, hyne v každé generaci.

Není ostatně jisto, žeby se věci měly vždy tak ve světě prvoků. Spisovatel, o jehož zkušenostech jsme se již zmínili jinde (V. G. Danville, *Psychologie de l'Amour*, Alcan), p. Maupas, vykonav zkoumání o rozmnožování dělením či dedublací nálevníků obrvených, zjistil, že po nějakém počtu (měnícím se dle druhů) plození dělením čili dedublací poslední ukazovali příznaky stárnutí a aby nezhynuli, aby se omladili, bylo třeba, aby se spojovali postupem obráceným proti předešlému. V prvním případě se amoeba rozdělí a utvoří amoebky dvě; v druhém dvě amoebky sestárlé se spojí a tvoří pak jen jednu.

Opravdu, Weissmann, zrovna jako Maupas, dotkli se pravdy, nepozorovavše jí nebo spíše nadzdvihli cíp závoje, který halí tajemství života nesmrtelného, jen aby jej zase spustili, neodváživše se jíti dále, sami jsouce oblouzeni, zrovna tak jako nejprostší z nevědomců a také týmž způsobem, přeludem nicoty, v níž žije lživá, ironická, hrozivá a děsivá mátoha kostry s kosou.

To vyplývá se zřejmostí jasnou z dvou řad pokusů souhlasných, ač velmi rozdílných, vykonaných odděleně za posledních let Loebem, bratrem slavného fyziologa Jakuba Loeba v Americe a Metalnikovem v Rusku.

Ukazují jasně, že živá hmota, ať jde o skupinu diferencovaných buněk našeho těla nebo ať se působí na prvoka, chová se *stejně* v obou případech: *umírá* nebo **n e u m í r á**, dle *podmínek prostředí*, v němž jest, a ne, jak myslil Weissmann, dle stupně diferencovanosti, ani, jak ze zkoumání neúplných vyvodil Maupas, vyčerpávajíc po mnohých pokoleních jaksi prvotní mladost a životnost prvoků. Na nesmrtelnost nesmíme tedy již hleděti jako na výsadu jakousi, kterou má *germen*, a kterou jen ono může přenášeti s pokolení na pokolení. Tato výsada se vztahuje na *všecku živou hmotu*, z níž se skládáme, ale s určitými podmínkami.

Víme opravdu, že vočkováný kus tkáně nebo orgánu hyne dosti rychle, necháme-li jej na místě jednou zaujatém. A tu se podařilo Loebovi při jeho pokusech, o nichž jsme se právě zmínili, zachovati mu život *neobmezeně*, když měnil *neobmezeně* prostředí.

Trvání života bylo by tedy podmíněno jedině obnovováním životního prostředí.

Tento fakt se potvrzuje pokusy Metalnikovými, vykonanými v letech 1917 do 1919. On zase pozoroval, že, na rozdíl od závěrů Maupasových, není ani úpadku stáří, který by měl v zápětí sdružování, ani smrti prvoků, učiníme-li opatření, aby amoeby byly dávány do prostředí, které se neustále ob-

novuje. Takto dostal 3.000 generací beze stopy stárnutí, kdežto Maupas po 315 generacích zjistil známky úpadku, které uvedl.

Takto smrt není již neodvratným osudem veškeré živé hmoty. Zdá se naopak, že hmota *organiso- vaná* stává se tím nesmrtelnou a že stárne prostředí, v němž žije, ne ona.

Známe od nynějška bezpečný lék proti stáří a smrti a víme, že tím lékem není jen obnovované sdružování prvků, aby nezbytné omlazení přivoděno bylo utvořením nového prostředí, neboť i pro samé prvky je pomoc jiná. Víme ještě, že prvoci nebo vočkovaná tkáň, to jest živá hmota málo nebo mnoho diferencovaná, zárodek organismu nebo organismus složitý, chovají se v tom směru stejně.

Hledejme nyní, jak by bylo možno prakticky dosíci u živé bytosti změny životního prostředí, která by měla v zápětí obnovení tohoto prostředí a tím prodloužení života takřka neomezené.

Ve světle těchto nových poznání můžeme již rozeznávat příčiny neúspěchu snah Brown-Séquardových a pokusů o kulturu naší flory střevní, provedených Mečnikovem. Nemohli pozměniti více než nejspodnější vrstvu životního prostředí lidského. Tak jest i s tkáněmi vočkovanými dr. Voronovem, které nadělaly nedávno tolik hluku: velmi *zvláštní* povaha tohoto druhu opotherapie odsuzuje ji se

stanoviska užití *všeobecného*.¹⁾

Není prostředků jiných?

Zdá se, že do dnešního dne jich nikdo netušil, nejspíše z rozličných příčin, které jsme naznačili shora, a zvláště, jak dostatečně ukazují badání právě uvedená, protože se nesnaží naléztí postupné rozřešení problému počínající danými věcmi nej-jednoduššími, nýbrž počínají člověkem, místo aby jím končila.

Zkoumejme tedy dále tuto otázku života a smrti, postupující k bytostem složitějším než jsou *prvoci*.

Najdeme u některých *viřníků*, náležejících do třídy červů, a u některých roztočů zajímavý zjev, již dávno známý,²⁾ stav přechodní mezi životem a

¹⁾ Při této příležitosti chtěli bychom přesně vymeziti smysl, jež přiřládáme výrazu »užití *všeobecné*«, abychom se vyhnuli každému nepochopení. Víme-li od pokusů Steinachových v r. 1911, že vliv určitých žláz vočkovaných nějaké bytosti, může pozměnit mozek, vnější podobu, ba i kostru její, to jest způsobiti změny značné a velmi rozsáhlé, není méně pravda, že tu jde jen o vliv, jehož účinky zachovávají přesto povahu omezenou, speciální, slovem »zvláštní«, jejíž meze jsou označeny samou povahou těchto žláz.

²⁾ Zprávu o něm podal Levenougk na počátku XVIII. století.

smrtí. Víme ovšem velmi dobře, že tato zvířata, žijící v stojatých vodách nebo ve vlhkém mechu, když voda se vypařuje nebo mech vysychá, jsou podrobena vysušování, které se může státi úplným. V té chvíli a dokud jsou vyschlá, zůstávají v stavu *zdánlivé smrti*, poněvadž nevykonávají již žádné funkce životní, a přece stačí kapka vody, aby mohla zase oživnouti.

Jaké změny může způsobiti v pozdějším vývoji zvířete tento stav vyschlosti, toto prodlévání, někdy dlouho trvající, mezi životem a smrtí?

Nemyslíme, že by se byl kdo vážně zabýval tím, aby je našel: nevíme nic určitého o tom.

Přesto je jisto, že trvání doby vyschlosti má v zá-pětí *matematicky*, možno-li tak říci, přiměřené a přesně stejné prodloužení délky života. To v *Muži s roztrženým uchem* je námětem, na němž se projevila skvělá fantazie Edmonda Abouta: francouzský důstojník, byv zajat v době válek prvního císařství, je vysušen německým učencem. Najdou ho v tomto stavu a vzkřísí ho za Napoleona III., hrdina ovšem nesestárl a získal takto padesát let života.

Edmond About, přenášeje vlastnost vířníků na člověka, možná nevědomky jen předešel způsob Julesa Vernea, jehož obrazotvornost vytvořila podmořský člun v *Dvacet tisíc mil pod mořem*. Neboť potom byl nalezen jiný postup vysušování; a tu bu-

deme vystupovati stále výše v řadě bytostí a přibližíme se ponenáhlu k člověku.

Stejného účinku jako je *vysušení* vířníků, který má v zápětí rovněž tak zastavení života, bez přivození smrti, dosáhneme snadno ne již *vylučováním vody hydrátové*, totiž *vypařováním tekutin* obsažených ve zvířeti, nýbrž *zchlazením na bod mrazu*, totiž uvedením rozličných *tekutin* v organismu ve skupenství *pevné*. Tyto pokusy jsou dobře známy, zvláště pokud se týče hmyzu a ryb.

Bachmetěvu se podařilo zjistiti, že bod mrazu při tekutinách v těle byl překročen lehkým skokem teploty zvířecího těla v určité chvíli a ježž připisuje zjevu přechlazení. Na příklad, zjistil, že tekutiny v těle motýla tuhnou v zkoumavce při $-1^{\circ}, 5$. A sníží-li se teplota těla motýlova na -9° , stane se, že tato teplota stoupne na $-1^{\circ}, 7$ a pak postupně klesá. Tento skok dle Bachmetěva se srovnává s chvílí ztuhnutí, zpevnění tekutin přechlazených.

Leč nelze snižovati teploty zvířete do nekonečna. Je bod, zvaný lethální nebo smrtelný, kterého nelze překročiti, aby nebyla způsobena smrt, bod mění se dle druhů. Při -10° brouci hynou, mouchy odolávají; při -11° nejsou štěnice ještě mrtvé. Někteří motýli vydrží až -13° . Za to p. Pictetovi se podařilo udržeti 28 ryb v kuse ledu při -20° . Po dvou měsících, když led roztál, bylo možno zjistiti, že ry-

by nikterak neutrpěly tímto zastavením života.

Tento stav utajeného života a zdánlivé smrti, který byl nazván *anabiosou*, je tedy mezi bodem mrazu a bodem smrtelným. Jest obdobný stavu vychlosti vířníků: zvíře nabývá opět svých životních výkonů, jakmile není již vysušeno nebo zkřehlé mrazem.

Ale teplotou těla hmyzu je obyčejně teplota okolního prostředí, vyjímajíc tehdy, kdy pohybují křídly, při čemž teplota stoupá. Ryby jsou, jak ví každý, zvířata, mající *studenou krev*. Byli bychom tedy bývali v pokušení domnívati se, že anabiosa je nemožná u zvířat s *krví teplou*.

Bachmetěv si však umínil, že to zkusí, a vybral nejdříve ze ssavců zvířata s *teplotou proměnnou*: jsou to ssavci zimu přespávající, svišti, netopýři atd., zvířata s teplou krví v létě, jejichž teplota klesá za zimního spánku.

Právě netopýry, kteří byli již v zimním spánku, vybral si Bachmetěv k svým pokusům.

Netopýr, který byl napřed spoután (aby sebou nezmítal, kdyby se probudil), byl dán do recipientu, ochlazeného směsí sněhu a ledu. Do konečnicku zvířete byl zaveden elektrotermometr, složený ze dvou velmi jemných drátů, niklového a železného, na konci spojených. Aby se stanovila teplota, postupovalo se přesně tak, jako při pokusech s hmy-

zem, užívalo se totiž galvanometru. Teplota vzduchu, v němž netopýr byl, byla -22° .

S počátku byla teplota těla netopýra $+26^{\circ}4$, když netopýr byl hodinu v chladném recipientu, klesla na 0° a klesala ještě níže.

Při teplotě $-2^{\circ}1$ bylo lze pozorovati malý »skok« do výše, jako u hmyzu, pak teplota klesala až k -4° . Na tomto stupni byl netopýr vyňat z recipientu, odpoután a položen na stůl.

Nahnuli jsme se vsichni tři, vypravuje p. Bachmetěv, k netopýru, abychom ho lépe mohli pozorovati. Při dotyku byl tvrdý a nejevil nijaké známky života. Pozvolna se sklonila křídla a najednou se ukázal slabý pohyb na straně břišní, netopýr začínal dýchat!

V první chvíli naše radost byla taková, že jsme nevěděli, co činiti, ale brzo doktor Bureš vytáhl hodinky a počítal výdechy. Šest minut po tom, kdy netopýr vyšel ze své studené lázně, měl 9 výdechů v minutě, ale byly nepravidelné a přerušované. Po sedmnácti minutách počítali jsme již 19 výdechů v minutě a po šestatřiceti minutách 212 výdechů.

Anabiosa ssavců byla objevena, zbývalo jen studovati ji. Našlo se, že za různých poměrů »skok« teploty u netopýra se mění: někdy stoupne jen z $-2^{\circ}1$ C na $1^{\circ}9$ C, jindy dosahuje rozdíl

6°. »Klesne-li teplota těla netopýra pod -9° , zvíře již neoživne.«¹⁾)

Tyto pokusy Bachmetěvovy se ssavci přespávajícími zimu byly bohužel přerušeny smrtí učencovou, ale přece dříve již naznačil sám, jak míní pokračovati v pokusech se ssavci s teplou krví a *teplotou stálou*.

Zdalo by se však nemožným pokoušeti se o to, aby dosaženo bylo úplného zchlazení na bod mrazu u těchto zvířat, poněvadž pokusy Cadisseovy ukazují, že myš hyne, když její teplota klesne na 18° , a pokusy Pictetovy, že teplota těla u psa nesmí klesnouti na 22° , aby nepošel.

Ale Bachmetěv našel důmyslné rozřešení. Umínil si přeměnití předběžnou přípravou zvíře s *teplotou stálou* v zvíře s *teplotou proměnlivou*, to jest uvésti je tedy v týž stav jako zvířata přespávající zimu a na něž by proto pak bylo lze působiti s týmž zdarem jako na netopýra. Vzpomněl si v té věci, že již 1895 Dubois, zjistiv, že zimní spánek svišťů shoduje se s jistým rozmnožením kyseliny uhličité v jejich krvi, připadl na myšlenku, aby dal vdechovati jiným ssavcům směs kyslíku a kyseliny uhličité, a dosáhl takto u králíků jakési ztrnulosti, v níž

¹⁾ Dle překladu z ruštiny, jež pořídila pí Cheinisseová. (Le Froid, číslo z 25. května 1914.)

se mu podařilo snížit jejich teplotu o 30°.

Je možno postupem Duboisovým a jak doufal učenec ruský, dosíci anabiosy u všech ssavců, i u člověka?

Trpce jest litovati, že smrt Bachmetěvova krutě zarazila jeho pokusy, tím více, že žádný učenec nezatožil po tom, aby v nich pokračoval, přes důležitost vytčeného problému, neboť Bachmetěv sám již poukazoval na zájem, který anabiosa vzbuzuje se stanoviska léčby, kdyby bylo lze způsobiti toto ochlazení za poměrů člověku neubližujících, byly by bacily tuberkulosity zničeny po několika nedělích v teplotě —6° a měli bychom tu účinný lék proti této chorobě — a bez pochyby také proti jiným.

Se zřetelem k stáří a k smrti tento stav utajeného života, připouštíme-li, že by mohl býti udržován po dobu dosti dlouhou, byl by již ziskem závažným, zadržuje po ten čas činnost životní, která je vlastně ničivá. Nedosáhli bychom však více?

Prostá logika by vyžadovala, aby tomu bylo tak. Viděli jsme z pokusů Loebových, že *pozměnění*, změna prostředí, rovná se, se zřetelem na neomezené zachování života, úplnému *obnovení*, užitému Metalnikovem. Značné snížení teploty však tvoří zajisté důležitá *pozměnění*, které se ostatně projevuje stavem anabiosy, rozdílným od stavu života pravidelného. Proto tento postup nezbytně povede

k výsledkům totožným s výsledky uvedených pokusů, to jest, nezbytně poskytne prostředku k *všeobecné* přeměně prostředí životního, která by měla v zápětí *prodloužení doby života* a zřejmě by předčila pokusy *částečné*, učiněné dosud.

Je nám ovšem obtížno představit si způsob života tak odporující všemu, co jsme byli zvyklí nazývati životem, stav podobající se tolik smrti a který není smrtí, v němž zvíře stává se kusem ztuhlé hmoty, zdánlivě neoživené, se srdcem nepohnutým, nebijícím, jehož šťávy a krev zpevněly, se svaly ztuhlymi, při němž žádný orgán nezachoval ohebnosti a obvyklých působností. A jak bychom připustili, že by přeměna taková, tak hluboká, tak úplná, tento klid neobvyklý, naprostý, vztahující se na cévy, na žlázy a svaly, které z pravidla ho nepoznají nikdy, nepřeměnila pozdějšího života bytosti, která jí podstoupila?

Bylo by k tomu třeba přirovnati živou bytost k předmětu čisté mechaniky. Zastavíme-li kolečka hodin tím, že zadržíme kyvadlo, nemění se tím patrně stupeň opotřebovanosti zubů a čepů, které zůstávají týmiž, když je zase uvedeme v pohyb. Nic však nám nedává práva k takovému přirovnání: živá bytost nepůsobí tak jako hodinový stroj; spravuje sama své ztráty, živí se, unavuje se, odpočívá; a viděli jsme, že trvání hmoty živé, na rozdíl od

trvání stroje mechanického, třeba měřiti, jak se zdá, nikoli podle jejího opotřebování vlastního, nýbrž podle stárnutí složenin, které ji obklopují. Zdá se tedy *a priori* nemožným, aby anabiosa stvořujíc poměry životní zcela rozdílné od života obyčejného, nepřevrátila zároveň obvyklých podmínek smrti.

Přesto důležitost tohoto zkoumání vlivu, jaký může míti anabiosa na pozdější vývoj živé bytosti, nebyla, opakujeme, ani tušena. Zabývali se jen přímo praktickým a výnosným užitím tohoto postupu. P. Pictet jej studoval se zřetelem na dopravu živých ryb, zamrzlých v kusech ledu, místo ve vozech cisternových. Bachmetěv měl na mysli užití toho postupu při konservování promyk a jiných nepřátel škodlivého hmyzu, které by potom posílali všude tam, kde by jich bylo potřebí. Vláda kalifornská ostatně uvedla ve skutečnost tento způsob užití tím, že chová a konservuje v chladiči slunéčka, která potom ničí révokaza, velkého nepřítel vinic. Bachmetěv rovněž navrhoval anabiosu včel, poněvadž jejich udržování v chladiči by bylo méně drahé, než med, který spotřebují za zimu; anabiosu dobytka, aby se ušetřilo podobně píce za chladné doby roční a . . . zabránilo hubnutí dobytka!

Konečně, připojuje pí Cheinisseová v článku již uvedeném, nebylo by možno užití anabiosy u člo-

věka, aby se uskutečnily, aspoň z části, fantastické sny utopistů o prodloužení života?

Vidíme, že ani učencům ani jejich vykladačům, vůbec nepřišla na mysl myšlenka, že by anabiosa mohla působiti *fysiologicky*, pozměnit jinak než *matematickým* prodloužením doby pozdější běh života nějaké bytosti.

Naše hypotéza vlivu chladu, přesahujíc *matematické prodloužení* života a utvářejíc nové prostředí, schopné přivoditi *prodloužení biologické*, obdobné těm, jichž dosáhli Loeb a Metalnikov, bylo by tedy v nebezpečnosti, že není podepřena ničím než pouhou logikou. Neboť nebylo by možno důvodně povýšiti na důkazy zkušenostní, jak my rozumíme zkušenosti, příznivých výsledků, získaných v léčbě, užije-li se studené vody, aby se teplota nemocného, neobyčejně zvýšená, snížila o 1° nebo 2°, a rovněž tak neméně zajímavých faktů, které se uvádějí o neobyčejné dlouhověkosti jistých ryb, kaprů fontainebleanských na příklad, ačkoli u těchto mohlo by se mysliti na anabiosu zmrznutím.

Ale při nedostatku našich vědomostí o prodloužení života, možném u zvířat, která byla podrobena anabiose, nenašla by se snad jiná fakta již známá, kromě užití studené vody v léčbě právě uvedené, která by byla schopna ukázati nám v tom směru

účinky patrného snížení obyčejné vnitřní teploty živé bytosti?

Nuže, ano, jsou některá taková fakta. Na příklad, řada pokusů, učiněných s mladými žabami, ukázala, že podrobíme-li jich několik nižší teplotě než ostatní žáby stejného věku, vývoj jejich je *dvakrát až třikrát zvolnější*.

S druhé strany zaznamenal Jakub Loeb při svých pokusech s larvami mořských ježků při *snížení jejich teploty o 10° prodloužení doby jejich života tisíckrát tak veliké!*

Tento fakt, velmi určitý, potvrzuje, jak zřejmo, úplně naši hypotézu a přináší nám takto skvělé potvrzení pokusem. Americký fyziolog přičítá mimořádné prodloužení toto zvýšení síly, vlastní lysinům, kterou by ochlazení povzneslo na koeficient 3, majíc v zápětí tajemným znásobením užití koeficientu 1.000 při délce života. Nedbejme tohoto výkladu, jež těžko lze kontrolovati, poněvadž sama existence lysinů je nyní v chemii biologické velmi sporná. Fakt sám o sobě proto není méně jistý. Víme-li, že od r. 1895 je dokázáno, že postupem Duboisovým lze bez nebezpečnosti dosáhnout snížení vnitřní teploty ssavce majícího teplotu stálou až na 30°, ne-li, jak možná právem myslil Bachmetěv r. 1914, až k anabiose, nic pak nepřekáží, abychom rozšířili výhodu této operace na všechny ssavce, i na

člověka, a abychom tak nabyli nového potvrzení objevů Loebových a Metalnikových o *nesmrtelnosti* živé hmoty, zvláště *našeho těla*.

Mnozí z nás ostatně by se spokojili prostým *tisícero násobným* prodloužením životní doby pravidelné, jako u larv mořských ježků bez dalšího obnovování.

Stárnouti o rok za každých deset století — která žena by neschvalovala hned napřed těchto nových příjemností životních?

A přece mezi nečetnými romanopisci, kteří se zabývali tímto námětem, zvláště ti, jež jsme uvedli shora, třebaže ve svých dílech sledují cíle naprosto opačné, srovnávají se v tom, že nesmrtelnosti nepokládají za šťastný zisk, nýbrž za trest, uvalený na zločin, jehož dle nich člověk se dopouští, zasahuje do řádu stanoveného Bohem (Bruno Ruby) nebo přírodou (Marcel Rouff).

Nechtějíce připomínati oné nepřítomnosti instinktu smrti přirozené, které jsme se dotkli na počátku této studie, všeobecné hrůzy, kterou nahání smrt, nejvyšší trest, zapsaný v této vlastnosti ve většině zákoníků, dovolíme si namítnouti, že práce lidská, její snahy, od nejprostších až k nejsložitějším, jeví, ať se obrátíme k době kterékoliv, týž ráz: člověk od dob předhistorických až k civilizacím nynějším, snaží se všude a vždy pozměniti ve svůj

prospěch poměry životní, které našel na zemi, a dosahuje toho jen tím, že organisuje, pokud může, přirozený chaos.

Od jezerních kolů, desek, zdobících paláce assyrské, až k zahradám versailleským a k dennímu letu našich letadel, nenacházíme nic, co by se nejevilo vítězným znamením, dobytým namáhavě za dlouhé války, vedené člověkem proti slepé, tupé, macešské přírodě, věčné nepřítelkyni, a co by nesvědčilo takto pro věřící o podivuhodném daru, jež Bůh udělil člověku z jiskry Svého Ducha.

Mimo to prodloužení života, obnovitelné a jaksi nekonečné, rovnající se nesmrtelnosti našeho těla, nezrušilo by zároveň smrti. Zůstalo by dosti neopatrností, nemocí, útoků smrtelných nehod, nepočítajíc různých prostředků zabíjeti jednotlivě nebo hromadně svého bližního, které člověk znamenitě zdokonalil v těchto posledních letech.

A tu mstí se příroda, zabraňujíc člověku působiti na sebe sama tak snadno, jak působí na ni, neboť mysl lidská mění se méně než ozdoby, které člověk tvoří, když si upravuje svět po svém. Tuto malomocnost nazýval Remy de Gourmont »zákonem stálosti ducha«. A přes optimism, v němž idealistický vzlet takového Bergsona prohlašuje, »že duch přesahuje mozek«, náš duch zůstává ve skutečnosti velmi málo rozdílný od ducha našich před-

ků v slujích a našich nižších bratří. Tytéž pudy jej ovládají, tytéž city jej řídí se stejným despotismem: máme v sobě zakořeněný pud osobního vlastnictví jako většina masožravců — zkuste vyrvati nejkrotší a nejklidnější kočce myš, kterou právě drží ve svých drápech! . . . — pud rodinný, na způsob jelena a laně, hotových jako ostatně mnoho jiných zvířat, obětovati se za svá mláďata; pud společenský jako u stád býložravců a i u ryb; bobři nás naučili káceti stromy, stavěti obydlí a seskupovati je, a přece naše politika nedosahuje jejich rozumnosti, ani pořádku včel a mravenců; umíme honiti v tlupách pod vedením starých jako vlci; hráti si spolu a pak se pokousati jako psi . . .

Proto pravou utopií, doufáme, že nyní to bude snad připuštěno, bylo by spíše očekávati v blízké budoucnosti lidstvo, jehož duch, »mentalita«, by pozbyl své zvířeckosti, než představovati si, že v téže době naše tělo získá nesmrtelnost.

Přeložil J. S.

Jesu corona virginum

Ježíši, panen koruno,
v té matce z Ducha počatý,
jež po porodu pannou jest,
nás vyslyš, snažně prosící.

Jenž pást se chodíš v lilie
obklopen panen zástupy,
nevěsty zdobě slávou svou,
nevěstám jsa teď odměnou.

Ať kamkoliv kráčíš, panny též
Tě provázejí, chválami
zpěv provanuvše, šťastné jdou
a hymny sladké skládají.

Ó prosíme Tě, štědreji
nám v smyslech rozněť blaženost,
ať nepoznáme nikdy již
zlé Ničitelky trýznění.

Z dominik. brev. přel. Jan Dokulil.

Oldřich Pánek:

V rouchu služebném.

Pravý smysl věcí, úkazů a života je v duchu, kterým ožívají a žijí. Kámen v prachu na cestě, šlépěj ukryvaná travou, vyplašený pták z koruny stromu, odraz v řece vycházejícího úplňku; paní v nádherném hávu při slavnostech rytířů, rozprostřená sukna a květy u nohou vítězů; vyzvánění na věžích pod zataženým nebem, kroky vyprahlým pískem od vyschlé studny; všechno je oděné obrazem celého kosmu a září tajemným světlem, které vidíme jen v úseku duhových barev prismaticem našich smyslů. A tajemná sálání šlehajících plamenů, jež už neláme mdlý krystal ani lučavka našeho vnímání, zalévají duši jen v extasi zdvihající závoj nejvyššího majestátu stvoření. Vždyť tváře už zaplanou při pohledu na slunce v krůpěji rosy, v krůpěji potu pracujícího, blaho provane před obrazem královny v broušeném drahokamu a ústa se zachvějí k polí-

bení, v provanutí vlajícího roucha svými obrazy. Což není život každého učiněn hladinou, v níž shlédneme v jednotě všechna pouta s celým vesmírem každou vteřinu se měnící: napínající se a povolující, proměnlivá? Hle, jak nové a nové skrytě dominují, jak mění vzhled objevením se nové hvězdy v hloubce oblohy nebo spadnutím sežloutlého lístku se šípkového keře!

Tajemství je však skryto až na dně nepostřehnutelného proudu světla. Oslnění krásou nevidíme v jejím stínu ono zachycení se tajemného paprsku na zvířeném hávu, jenž držen je sluncem, planoucím ohněm života. Na hranici se šepčí a za clonou spektrum hasne, že zazáření nenadálá prolamující ticho mystické noci způsobí podiv. Rozkvetlý květ uprostřed pouště, úsměv dívky na samotě mezi sroubenými zdmi chatrče. To není z důvodu jejich bytí, to byly zavolány a pruh lijícího se neviditelného světla na nich svítá. To není z jejich vlastnosti; krása tkví v daru dovésti ji zahlédnouti, neboť

magický paprsek ozlatí kterýkoliv prach vesmíru, jenž při putování s ním skříží cestu. Dostane-li se nám milostí vidění pylu kvetoucích zahrad ve chvíli přijímání váhy onoho oživujícího světla, poznáváme v hloubce etherných tůní vzájemná společenství jako kaskády jedné bystřiny s výškou nadanou podle své moci, jako stupně jednotlivě se prostírající kůrům andělským a poslaným jako slyšitelné ozvěny téhož Hlasu k jiným a jiným.

U Pramenů nejvýše chví se jas a nikdy netichnoucí Hosanna, při Ústí slova modliteb z vyhnanství a ruka dělníka.

I dole však jsou věci, obrazy, slova a gesta urozených, jejich vlastnosti a vůně, jež zůstaly kořeny za obzorem dostupného člověka. Na ty upíráme pohledy a své touhy a k nim se utíkáme na duchovních poutích. Jsou to vrcholky hor zdvihajících se nad horizonty, jichž úpatí jsou neviditelná pro slabost očí. Tam se scházejí procesí pod korouhvemi k modlitbám, tam modlitby ulpívají, shromažďují se,

přání a touhy nabývají síly ohňů o vigiliích, jež žehnou křídla rozlétší se myšlenky, ji rozpínají a očišťují k sublimaci do řádu rozhovorů vítězů. Tím místa odletu volají mocně hlasem nespočetných zástupů. Mají poslání své skryté ve stvoření a nová poslání dostávají ještě zde nespočetnými poutěmi, množstvím upřených očí a zapřísahajících úst. Jsou lidem voleny za prostředníky a ony své prostřednictví mocně drží, neboť už i v tajemství stvoření byly nám přikázány do služeb a čekají, až člověk je zavolá a dá jim promluvit k přicházejícím a ještě nenarozeným. Myšlenka, která ulétá zanechávajíc na nich stopy pohledů, odnáší je s prosbami a pozdravy pro posilnění, útěchu i výstrahu bratřím. Mocí rozhodnutí nesčíslných mrtvých i živých nastupují mezi prostředníky, ke zvoníkům na věže lásky pro poselství nejvyšší a jdou s jinými vstříc přicházejícím pokolením se závětí odevzdávající synům bohatství v milosti zahospodařené z darů udělených.

Zjevy, zástupy duchové, které nesestoupily, zůstaly připraveny pro Poselství hovorem k nám srozumitelným. (Slovo i gesto jejich vstupuje až úkolem do oblasti divů a zázraků.) Pak strážní u vchodu bdělí a mlčenliví obcházejí po obzoru našeho vědomí, časem však ošumělí a místech zevšednělých, že nikdo s nimi nepočítá v plánu nového dne. Vstupují nám na této zemi do znamení, slov, jsou nám ústy mluvícími o jiném životě, jenž jakoby se jen někdy prozrazoval zlatem na oblacích, požárem a potopou, lunou nad hřebenem hor, utrpením a nemocemi, v kořenech starých dubů svírajících sklepení rozvalin hradů. Hovoří k nám však jen na samotách, kde cítíme kolem sebe doteky průsvitných rukou na věcech zardívajících se bázni milenky s nymbem prozařujícím průsvitný závoj nevěsty. Tam jsou nám bližší a při pohledu do jejich hlubin vidíme v nich i obraz svůj, obraz člověka stojícího na břehu jezera v kosmické zahradě. Zde každý květ rozlévá vůni celého království; osamělému je

údolím ozvěn melodií zpívaných i dávno doznělých, polyfonií evokující nové hlasy srdcí teprve se rodících. Zde pole a záhony jsou miliony jisker, jež Pohled rozkřesal v látce sestupující se a rozestupující se v bludiště po věky vyšlehujících a shasínajících plamének života, vesmíru.

Samota prosvětluje jimi vteřiny okamžiku života, vteřiny dějin, z jejichž klíčku se nám zjevuje minulost i budoucnost, jádro a společenství. Duch se nám rozlétá z koncentrace na okamžiku v svobodě do tisíciletí, zrak sílí a vidí ze dna propasti jak s věže obzory vzdálené, jasné a srozumitelné. A čekající hovory na besedách, k nimž nás ticha samot zvou, jsme plni pokorného mlčení. Jsme dychtívi slyšet o velkých rytířských výpravách, krásná kázání, o umění na hradech, o badání a pídění po pokladech; děje, vzpomínky a kroniky dávných let, jež zůstaly šlépějemi země v ethéru na dráze vesmírem; proroctví o vykročení do mlhy, kde události se řadí v dějiny. V jizbě zůstane kouzlo oněch vy-

právění a na věcech, které spolu naslouchaly a slyšely, zazáří nové světélko jako úkaz živé rozšířené jejich moci, že vidoucí v nich čte a rozjímá je jak obraz mosaikový z krůpějí naplňujících mystický život země. Jsou to z Vůle mocné tahy nově se hmotnící a zviditelňující se ve znameních na věcech jak ze zboží vládcova, tak na dávno zapomenutých a kdesi ztracených. Pak víme, odkud jsou způsoby dcery královské, jimž svěřuje svá jednání, i víme, proč »Bůh zaplať« od nemocemi zkroušeného žebráka.

V duchovním světě kolem nás vidíme každý zjev v rouchu služebném jak putuje s posláním pod pláštěm k různým cílům. Pokorný, rád se ubírá svou cestou a úkol naplňuje.

V. O jsoucnu: poznání nabyté přímým svědectvím smyslů.

1. Nezbytnost svědectví smyslů; různé způsoby, jimiž nám smysly opatřují povahu věcí.

Když jsme stanovili principy a pravidla, jichž třeba, aby nás vedly v otázkách možnosti, přistupme teď k otázkám jsoucna; po-

jsoucna od tohoto faktu, vzdálenost, která nám jej ukazuje bezmála jako naprosto nemožným. Abychom dali toho příklad, předpokládejme sedm liter: Š, p, a, n, ě, l, y, z nichž chceme složit jméno Španěly; tyto litery smícháme a vrhneme je nazdařbůh. Jest jasno, že v tom není žádné nemožnosti vnitřní, protože vidíme den jak den sazeče, an to činí veden jsa svým umem. Ale pozorujeme-li, že počet různých kombinací mezi veličinami jest roven $1 \times 2 \times 3 \times 4 \dots (n - 1) n$, kde n vyjadřuje počet činitelů, a že liter v tomto případě jest sedm, pak počet možných kombinací bude $1 \times 2 \times 3 \times 4 \times 5 \times 6 \times 7 = 5040$.

Uvědomíme-li si, že pravděpodobnost někte-

skytnou nám pole širší, a užitečnějších a častějších aplikací.

Můžeme dvěma způsoby dosíci jistoty jsoucna nebo nejsoucna té neb oné bytosti, jistoty, že ta neb ona věc jest nebo není: sami sebou nebo pomocí bližního.

Poznání, jehož nabýváme o jsoucnu věci pomocí smyslů, jest prostředčné nebo bezprostřední (nepřímé nebo přímé). Smysly

rého případu jest poměr jeho možných vyjití, vyplývá z toho, že zde možnost, že sedm předešlých liter, vržených náhodou, složí slovo *Španěly*, jest rovna $\frac{1}{5040}$. Stejná možnost, že vytáhnete bílou kuličku, jež jest sama mezi 5039 černými.

Tak tomu jest se sedmi literami. A což potom s literami na kolika stránkách, a s literami celé knihy?

Z následujících úvah ještě lépe pochopíme, až na jaký stupeň může sestoupiti hodnota příznivých případů; obraznost zůstává zmatena. 1° Už pravidelné utvoření jednoho slova jest skoro nemožné; co pak říci o mnoha tisících slovech? 2° Slova by neměla smyslu, kdyby nebyla posta-

představují přímo předměty naší mysli (dat.), nebo z dojmů, jež tyto předměty způsobují, mysl usuzuje o jsoucnu jistého řádu zjevů a fakt, umístěných nad sferou smyslů. Zrak mne uvědomuje přímo o jsoucnu budovy, jež stojí přede mnou. Dřík sloupu, několik zbytků mosaiky, nápis mne poučují, že tam, kde objevuju tyto předměty, stál kdysi římský chrám. V obou případech

vena v jistém pořádku. Sedm slov bude vyžadovati tolikéž příznivých případů a dají tolikéž námahy jako sedm písmen. 3° A teď mějte na paměti, že slova musejí býti rozložena do řádků. Sedm řádků žádoucího smyslu bude stejně těžko sestaviti jako sedm slov a jako sedm liter. 4° Ke všemu pak slova nejsou stejná, majíce více a méně liter. A že řádky třeba utvářeti jen z určitých slov a stránky jen z určitých řádků. 5° Konečně nechť se uváží, co to za číslo, když se tvoří podle zákona takovéto řádky: $1 \times 2 \times 3 \times 4 \times 5 \times 6 \times 7 \times 8 \dots (n-1) n$. Stačí sledovati nějakou dobu násobení, abychom se přesvědčili, že to poroste tak, až, jak se říká, „hlava nám půjde kolem“.

vděčím smyslům za nabyté poznání: přímo v prvním případě, nepřímě ve druhém.

Bez pomoci smyslů člověk by nijak nepoznával jsoecnost nehmotných bytostí. Vskutku, mysl, pohroužená do věčné topornosti, nemohla by nabýti tohoto poznání ani úkonem rozumu, ani úkonem víry, leda že by Bůh přišel jí na pomoc nadpřirozenými prostředky víry, prostředky, jimiž se tuto nemíníme zabývat.

Rozdíl, jež jsme právě vyložili, není vyvrácen žádným systémem, připouštěným o původu idejí. Ať předpokládáme, že jsou vrozeny nebo nabyty, ať nám přicházejí ze smyslů nebo ať jsou toliko smysly probuzeny, ješ zřejmo, že nemůžeme nic, že nevíme nic, dokud napřed tito mocní pomocníci myšlenky nebyli uvedeni v činnost. Ponechme ideologům, ať smýšlejí co chtějí o intelektuálních úkonech člověka, zbaveného všech jeho ústrojů; kterak ověřiti blud nebo pravdu jejich systémů? Takový nešťastník by se nemohl sděliti se svými dojmy ani slovem, ba ani znameními. Konec

konců nejedná se tady o nějakou bytost výjimečnou, ale o člověka, o člověka, obdařeného orgány, a zkušenost nás učí, že za těchto podmínek člověk poznává, a že poznává, co cítí, pomocí toho, že cítí.

2. Chyby, jimž jsme vysazeni pracující smysly. Jak těmto chybám odpomoci. Příklady.

Jestliže přímé poznání, jež nám smysly dávají o jsoucnu té neb oné věci, jest někdy stíženo omylem, tu proto, že neumíme si těmito podivuhodnými nástroji dobře posloužiti. Když hmotné předměty působí na ústroj, vzbuzují jistý dojem v naší duši; a tu snažme se odkrýti, odkud pochází tento dojem a do jaké míry odpovídá jsoucnu předmětu, který se zdá jej vyvozovati. Takové jest pravidlo. Pochopíme to nejlépe na některých příkladech.

Pozoruju v dálce předmět, který se pohybuje a pravím: je tam člověk. Ale když se přibližuji k tomuto předmětu, objevuju, že jsem měl za člověka keř zmítaný větrem.

Klamal mne smysl zraku? Nikoliv, protože dojem, který mi přenášel, nebyl jiný než dojem tělesa v pohybu, a že kdybych byl věnoval dojmu přijatému dostatečnou pozornost, mohl jsem zpozorovati, že nepředstavoval člověka. Přetvořil jsem svůj dojem. Omyl nenáleží tedy smyslu zraku, ale nedostatečnosti mé pozornosti.

Když jsem našel jistou podobnost mezi předmětem zmateným v pohybu a člověkem viděným z dálky, přešel jsem z podobnosti k člověku, a usoudil jsem z jednoho na druhého, zapomínaje, že zdání a skutečnost jsou dvě věci zcela rozdílné.

Máte jisté důvody myslet, že v jisté vzdálenosti od místa, kde se nalézáte, se strojí k bitvě. Myslíte, že jste slyšeli ránu z děla, a jste plně přesvědčeni, že bitva začala. Přece však tomu tak není. Čemu vina, že jste se mýlili? vašemu sluchu? Nikterak; sami sebe viňte. Ránu jste opravdu slyšeli; byla to však rána sekyrou drvoštěpa v blízkém lese; vraskly tak dvěře, jež někdo v zlosti zavíral; mnoho jiných předmětů mohlo způ-

sobiti hluk, podobný zahřmění děla v dálce. Byli jste ujištěni, že příčina vašeho klamu se nenalézala u vás? Bylo vaše ucho dostatečně cvičeno, aby rozeznalo pravdu, hledíc k vzdálenosti, kde se měly dítí výbuchy děl, k postavení vzhledem k stráním, horám, lesům, k směru větru? Neklamal vás smysl sluchový, je to vaše ledabylost, unáhlenost a p. Pocit byl, čím měl býti; namluvili jste si, že říká, co nepravil.

3. Dlužno v jistých případech používati více smyslů, abychom srovnali jejich svědectví.

Pozorujme, že k tomu, abychom poznávali pomocí smyslů jsoucno předmětů, jest často třeba používati více smyslů najednou, a že se tak vždy děje, abychom se zabezpečili proti klamům. Rozeznati, do které míry jsoucno předmětu odpovídá přijatému pocitu, jest zřejmě dílem srovnávání, plodem zkušenosti. Slepec, jemuž se sejme bělmo s očí, neodhaduje vzdálenosti a neposuzuje tvarů a poměrů, leč až se naučí

zrakem vládnouti. Této praxe nabýváme od dětství, aniž si toho uvědomujeme, a právě proto myslíme, že stačí otevřít oči, abychom chápali předměty takovými, jakými jsou samy o sobě. Prostý pokus, a který můžeme často obnoviti, přesvědčí nás o opaku.

Dospělí a malé dítě pozorují v optických sklech (stereoskopu, teď ještě lépe v kinu) divoká zvířata, bitvu, atd. Oba přijímají týž dojem; ale ani bitva, ani divoká zvířata neodstrašují dospělého, který ví dobře, že to, co má před očima, není skutečnost. Ba často se musí přičiňovati, aby uchoval illusi, a tak dosazuje ze své obraznosti, co jest v nástroji nebo obrazu nedokonalého.

Dítě naopak, jež nesrovnává, jež se zcela oddává osamělému dojmu, a jež se v něm ztrácí, jest příliš vzrušeno a pláče při pohledu na vojáky, kteří se zabíjejí, a na divoké šelmy, z nichž má strach.

4. Zdraví tělem, nemocní duchem.

Dejte pozor, říká se nám, když se snažíte

Karl Pfleger:

Ty, má země.

Přítáhl jsem stůl k oknu, přemýšlím a píšu, ale zrak neustále otevřeným oknem přes zahradu utíká do širých, hnědých, zelených, bílých polí jarních. Je druhý týden dubnový, ale teplo jako v máji, kvetoucí třešně před domem stojí jako veliké kytice a vysílají do pokoje vlny sladké vůně. Ty milý, nádherný zázraku jarní! Již jsme v tebe ani nevěřili po těch dlouhých podzimních a zimních měsících — a ejhle, jsi zde v zářivé kráse a svítíš, kyneš, zvučíš a zpíváš, jako by ani jinak nemohlo býti.

Vždy znova musím hleděti ven. Jak prosté jest to všechno a přece jak nevýslovně krásné! Několik domů, mnoho zahrad, veliká, široká, rozložitá pole, která mírně klenutým hřbetem se protahují a natahují pohodlně pod nekonečným modrým nebem. Skřiváci jásají, holubi jako lesklé šípy přeletují kolem, bělouš do bran zapražžený na hnědavé roli je v slunku tak oslnivě bílý, že až oči přecházejí. Nevýslovně krásné, hlubokou, vážnou, moudrosti plnou krásou.

Silná touha se mne zmocňuje, oddati se tomuto tajemství neviditelné, ale všemi póry vnímatelné všudypřítomnosti, tajemství, které v tyto slunné dni víc než kdy jindy obestírá pole,

člověka, zvíře, jako by chtělo všecko ztavití v jedinou sladkou harmonii, tajemství obrovské oblažující jednoty, či jak bych to jinak řekl? Měl bych raději o těchto delikátních a choulostivých věcech nic neříkati z ne úplně neodůvodněné bázně, abych neupadl do krasořečnictví školních děvčátek? Neměl bych raději úplně mlčeti při pomyšlení na přísné tváře pozitivních a praktických lidí, kteří nijak nemohou pochopiti, jak možno drahocenný čas marniti snivým pohledem na obyčejný koutek země? Ale to je právě to, že já to také nechápu a proto sedím zde u okna, hledě do zlatě zeleného jarního zázraku tam venku, a táži se sama sebe, co to jest, co dnes ve mně rozrušuje největší hlubiny duše, rozrývá je a vyhazuje spodní vlny na tento prosluněný a oddechující povrch? Co vězí vlastně za tímto slastným opojením, které mne, starého hochá s šedivými vlasy, vždy znova jako na vzdor přepadá, toť právě ta záhada, která mne přivádí do jakéhosi sladkého zmatku.

Nejsem přece básníkem, s té strany, bohužel, se není čeho obávati, nejsem moderním pantheistou, který snad nevědomky zlomyslnou hrou zděděných pudů upadl v dávnověký pohanský kult přírody, ne, jsem již aspoň dvě desítky let dosti dobrým uvědomělým křesťanem — a ten čas, kdy dva mladičtí turisté, elektrisováni dotykem živelných sil, které z rodné půdy vyrazily do jejich těl, jako omdlelí se vrhli na zem, koktali

zmatená slova a — ústy přilnuli k písečné zemi jako k pokrmu — ten čas již minul dávno.

Bylo to chorobné, pathologické oslovství mladí? To je právě to zlé, příteli, že to dosud dobře nevím. Právě proto si chci s tebou pohovořiti. Ujasním si tu věc spíše, budu-li mluvit s tebou. Záleží mi na tom, mluvit úplně nenuceně. Nechci psát žádné pojednání, chci jen pokračovati v oné rozmluvě, kterou jsme nedávno začali. Tys asi právě tak málo zapomněl jako já, nemyslím jen onu rozmluvu, ale vše to, tu celou dlouhou cestu vzhůru údolím, napřed lesy, pak nekonečným polem valounů, kde samota se stává stále hlubší, padající bystřiny šumějí stále hlasitěji, horské stěny se tísní divočeji, příkřeji, stále víc holé a nezměrné, a do obrovského srpnového nebe, které se stává jedinou hladkou řeřavinou sluneční, titánsky trčí pravěký svět.

Vzpomeň, nestali jsme se v oněch chvílích také trošku »pathologickými«? My, staří, životem dosti ožehlí hoši, nestali jsme se jako dětmi ve svém úžase, ve své radosti, ba blaženosti? Joviální čert, který Ivanu Karamazovi činí obtížné noční návštěvy, říká mu, jak čertovsky dobré prý má srdce, tak že by již byl málem jednou s chórem cherubínů volal své hosanna. My, ovšem se srdcem méně černým, nebyli jsme jen blízcí toho, nýbrž úplně k tomu ochotní, s celou oddaností ochotní, zajásati milé zemi své vroucí hosanna. Co nám na ní tak mocně imponovalo?

To, že tímto gigantickým světem dán byl přímo pohádkově adekvátní výraz čehosi prapůvodního, nepřekročitelně velikého, nanejvýš heroického, takřka absolutního. Toť onen styl, v nějž vyrůstí musí architektura, nemá-li se člověk věčně styděti před přírodou, řekl jsi. A já jsem odpověděl: Toť duch onoho ducha, který již v Beethovenově Missa solemnis a v jeho Deváté žije a pro toho, kdo má uši k slyšení, v akustickém zázraku tentýž svatý absolutní svět buduje, který se nám zde jeví opticky. A oba jsme měli pravdu. Kdyby byl Emerson osobně přítomen býval, byl by se na nás přátelsky usmál a se svou tichou zdrženlivou slavnostností citoval ze svého essay »Příroda« slova: »Příroda jest vtělením myšlenky, které se zase stává myšlenkou, jako led se stává vodou a parou. Svět jest zhmotněný duch a plynná essence věčně zas z něho uniká ve stav svobodné myšlenky.« A aby ospravedlnil velkou něžnost našeho citu před kulhavou a plesnivou ironií všedních lidí, aby ji ospravedlnil před ošklíbajícím se šosákem tak zvaného praktického života, ba aby nás učinil hrdými na tento cit, byl by asi důrazně dodal: »Literatura, poesie, věda jsou holdem lidstva před tímto nevystihlým tajemstvím, před kterým ž á d n ý z d r a - v ý d u c h n e m ů ž e z ů s t a t i l h o s t e j - n ý m n e b o b e z z v ě d a v o s t i . M i l u - j e m e p ř í r o d u t í m n e j l e p š í m , c o j e s t v n á s .

Toť pravdivá věta. Těším se z toho, že zde cit pro přírodu, ba více ještě než to, láska k přírodě je ceněna jako něco dobrého, jako mravní kvalita. A líbí se mi, že Emerson nepokládá za patologického toho, kdo přírodu miluje, nýbrž toho, kdo ji nemiluje. A musí tomu tak býti, že něco není v pořádku, není v rovnováze, když u nějakého ducha nebo v některé duchovní epoše možno pozorovat lhostejnost a nezájem k přírodě.

Je možno, že tento nezájem jest jen rubem výlučného zájmu, věnovaného jinému vyššímu a důležitějšímu tajemství. Pascal nedovedl jinak než viděti problém a smysl života jedině v poměru člověka k Bohu. Ignoroval tedy přírodu, nemáme-li říci, že jí pohrdal. Křesťanský starověk a středověk měl k přírodě stanovisko podstatně negativní, asketické. Nebyl k přírodě v rovnováze. Nemysli však, příteli, že se tomu divím nebo dokonce toho želím. Žádati po někom, aby zachoval rovnováhu, když jest postaven v rozhořčeném zápase, bylo by nemoudré. Křesťanství mělo úkolem vytrhnouti lidského ducha z hlubokého ponoření do klína přírody, osvoboditi jej z otroctví nízkých elementárních sil, postaviti jej na vlastní nohy, ukázati mu vlastní tvář, vcepovati mu vědomí, že jest něčím jiným, lepším a vyšším než příroda, že jest samostatnou, duchovní osobností s nesmrtelnou duší. To byla jeho úloha, jeho světodějný úkol. Vtisklo

přírodě pečeť lidskou, přerušilo nekonečné a nesignifické vracení se stejného, zastavilo věčný koloběh věcí a změnilo jej v původní, kdesi počínající a k určitému cíli směřující proud dějin lidských tím, že v nesmírný tok fyzických zjevů vstavilo metafyzický zjev lidské osobnosti jako hráz, jako piliř, o něž se vlny rozrážejí.

Jest tedy pochopitelné, že lidstvo této veliké křesťanské periody se stavělo k přírodě nedůvěřivě, bezohledně, snad brutálně, i nespravedlivě. Ztratilo jaksi rovnováhu. Emerson vedle jiného vytýká křesťanství také tuto věc, pokud se pamatují. Ale snad si dosti neujasně, že tímto přechodným a, nota bene, paedagogicky nutným porušením rovnováhy chtělo býti a také bylo dosaženo právě zdraví ducha lidského, že člověk právě tímto dočasným nepoměrem byl přiveden v jedině správný a blahodárný poměr k přírodě. V ten, který i jemu na mysli tane při hlubokých jeho slovech: »Milujeme přírodu tím nejlepším, co v nás jest.« A miluje-li ji tímto způsobem, miluje-li ji vůbec, pak to činí jako křesťan, silou křesťanství, kterou si ještě i ve svém pantheismu zachoval.

Musím ti říci, příteli, jak mne blaží poznání, že právě křesťan to jest, který přírodu opravdově miluje, milovati smí a může bez nebezpečí, které by ohrožovalo hodnoty vyšší, že tomu však není tak u starých ani u nových pohanů. U starých pohanů jest láska k přírodě jen bajkou; ale

posedlost přírodou, vydání člověka na pospas démonickým silám plození, narození a smrti, pozvolné zvrhnutí kultu přírody v kult protipřírozena, propadání se staré civilisace v zatuchlou atmosféru velmi nebezpečných vášní — taková jest skutečnost dějinná. Chesterton o tom napsal několik výstižných stránek ve své knize o svatém Františkovi. A jsem-li již u jeho jména, tu mi napadá, že on vůbec o mém tématě napsal několik bystrých a (znáš ho) v pravdě chestertonovských gloss. Poslyš:

»Jen ten, kdo stojí nad přírodou, má pro ni pravé porozumění. Podstatným tvrzením evolutionismu jakož i moderního kosmického náboženství jest věta, že příroda prý je naší matkou. Na štěstí však, jako matka posuzována, ukazuje se příroda macechou. Zásadou křesťanskou však bylo, že příroda není naší matkou, že jest naší s e s t r o u. Můžeme býti hrdi na její krásu, neboť máme společného otce. Ale authority nad námi nemá žádné. Můžeme se jí obdivovati, ale ne ji následovati. To dodává křesťanské radosti z věcí pozemských zvláštního hravého kouzla, skoro frivolnosti. Zbožňovatelům Isidiným byla příroda vážnou a slavnostní matkou. Takovou jeví se i Emersonovi nebo Wordsworthovi. Ale svatému Františkovi z Assisi nezdála se slavnostní. Jemu byla sestrou, dokonce mladší sestrou, malou, tančící sestřičkou, hodnou lásky, ale také někdy vysmání.« (Orthodoxie.)

Nepodpisuji všeho, a jak bych také mohl u člověka, který nedovede vysloviti myšlenky bez paradoxu. Ale nemyslíš, že svou veselou opovázlivostí na tom »nevyzpytatelném tajemství«, do něhož se příroda halí, skutečně vyšpehoval činitele mnoho vysvětlujícího? Takové podstatné pojetí, k němuž ani starý ani nový pohan nikdy nedospěl? Pojetí, při němž křesťan dovede přírodu, tu starou naši zemi, která nám byla v kosmu vykázána za příbytek, skutečně poctivě, upřímně, srdečně a vděčně milovati, aspoň mnohem poctivěji a srdečněji než ten, jemuž prý je příroda jedinou velkou matkou všeho života. Moderní pohané se domnívají, že křesťané jsou rození a zapřísáhlí nepřátelé přírody, poněvadž prý se postí, zachováním pohlavní čistoty se trápí, hříchu se bojí, o slzavém údolí pozemském mluví a na lepší život po smrti se těší. To je nesmysl. Nejzuřivější křesťanský asketa může se svého křesťanského stanoviska, chce-li a hodí-li se mu, přírodu milovati mnohem něžněji a srdečněji než nejpohanštější muž přírodní. A sice proto, poněvadž příroda jest, abych mluvil stylem Chestertona, jeho sestra. Není to tak tragické, poškorpi-li se bratr se sestrou, je-li ona někdy vrtošivá, zlá a ukrutná, vždyť ona má zas tolik, tolik dobrých stránek, že se s ní bratr zase smíří a v nejhorším případě může apelovat na vyšší instanci, na rodiče. Ale jaké hoře, jaká hořkost, jaké ničivé a srdce rozdírající zklamání,

kdyby ona bytost, pro kterou bychom tak neodůvodněně trpěli, byla jediným a posledním původem našeho života, byla naší matkou!

A tu jsme opravdu u příčiny staroindického i moderního popření světa. Nemyslím jen na slavný německý pessimismus filosofický, jemuž spása lidstva se jeví v zániku, v ponoření se do blahé nicoty. Ale vezmi si i moderní, velmi optimisticky se tvářící evolucionisty, vezmi si takového fantasií hýřícího Wellse, opoj se, máš-li k tomu kdy, perspektivami přímo obludného pokroku, které on až k závratí ti ukáže ve svém posledním románě o budoucnosti »Pan Barnstaple u boholidí«, opoj se zázraky jeho meziplanetárního styku, rozšíření lidského akčního radia na sousední soustavy hvězdné atd. To vše jest náramně zajímavé, vede k nekonečnému snění o možnostech, které prý leží v duchu lidském, a právem nad tím budeš žasnouti. Ale užasneš ještě více nad vysokým stupněm lhostejnosti, nad studeným opovržením a zřejmým nepřátelstvím, které v tomto evangeliu neomezeného pokroku si odnáší příroda. Mluví se tu o její hanebnosti, hroznosti, zvířecky ukrutné její pedanterii, o jejím šílenství. Zlého má do nekonečna, dobré jen jedno, lidského ducha. A ten má za úkol tu hloupou, sprostou, nesmyslnou přírodu podrobiti svým cílům, touto kšeftařskou formulí vyčerpává se celý poměr cílevědomého evolucionisty k přírodě. To je jistě ubohý, člověka

ochuzující poměr. Kam se v tom širém světě podívá, nikde nic, co by jej naplnilo úžasem a úctou. Čarovné okouzlení jednotlivých dob ročních, které kdys srdce dojímalo sladkými i bolestnými tuchami, nemá již ozvěny, umlká poesie, patriotismus malé zemské otčiny jest směšný pro toho nadčlověka, který meziplanetárně myslí a mezi soustavami slunečními cestuje jako se dřív cestovalo od města k městu. Není již ničeho, čemu by se podivoval, jen zázrak lidského činu. Příroda jest prázdná a nic za ní. Je tu jen člověk-bůh. Stojí tu vznešený, sám sobě pánem — a strašně opuštěný v kosmickém nekonečnu.

*

Nechci končiti tímto obrazem poměru člověka k přírodě. Můj cit se proti tomu vzpouzí. Chci býti raději pokorným člověkem na malé zemi, než takovým nadčlověkem, který v celé své vysněné domýšlivosti přece prý není víc než nástrojem kosmické evoluce. Ať si nadlidé tupí naše otrocké smýšlení. My nechceme býti bohy tohoto všehomíra. Jsme méně. A jsme mnohem více. Tajemství země a člověka je jiné, hlubší a radostnější.

Znám muže, ten není malým básníkem, ale jest i velikým filosofem a velikým křesťanem. Muž, který víc než všichni zemí zhrdající Wellsové trpěl hroznými nesmyslnostmi a rozpory přírody, který však přece praví z duše, láskou vznícené:

»K tobě skláním čelo, ó vládkyně, země, a tvým, vůní prosyceným závojem cítím příbuzného srdce úder, plný žáru . . .« (Solověv.)

A znám jiného, snad nejvášnivější duši minulého století, nejostřejšího snad vůbec analytika lidských hloubek, vnitřních propastí, muže, kterého (víc než všechny Wellse) zajímá jen osud lidský, a který ve všech svých dílech nemá ani slova pro pouze aesthetickou stránku přírody. A ten píše slova, která nikdy nezapomenu: »Miluj zemi a pokryj ji svými polibky. Líbej zemi neúnavně, miluj nenasytně, miluj všecky a všechno, vyhledávej nadšení a vytržení lásky. Skrop zemi svými radostnými slzami a miluj tyto slzy. A važ si tohoto nadšení, neboť jest to veliký dar Boží, který není dán každému, nýbrž jen vyvoleným.« Tak Dostojevskij.

Nemohu ani mluvit o lásce k zemi a nezmíniti tyto dva veliké ruské křesťany, kteří, pokud rozumím, tak hluboce pojali tajemství země jako nikdo jiný od dob svatého Pavla. Nemíním tak ani filosofické formulace tohoto tajemství, neboť ta u Solověva může býti brána v pochybnost. Ale cit pro ně jest hluboký a pravdivý a pochází ze srdce křesťanství. Žije tu vědomí zcela zvláštní solidarity mezi člověkem a zemí, vědomí, které nejen západu nýbrž i západnímu křesťanství, jak se zdá, pohaslo. A má-li je sv. František z Assisi, nemá ho již jeho duchaplný životopisec Chesterton. Vystihl sice velmi ostře způsob příbuznosti

mezi člověkem a přírodou, aby tak bylo zabráněno všemu pantheistickému zneužití. Ale vlastnímu tajemství se lehce vyhnul. Viděl jen solidaritu původu, nikoli solidaritu osudu vůbec. Příliš lehce odbyl mystickou tragiku tohoto spojení v osudu, jíž svatý Pavel tolik trpěl. »Neboť víme, že všecko stvoření s námi lká a ku porodu pracuje až doposud. V úzkosti čeká stvoření na zjevení synů božích.«

Osud lidí a osud všehomíra je nerozlučný v dobrém i ve zlém. Jsou k sobě navzájem přikováni na celé trvání pracovního pochodu dějinného, jenž s prvotním hříchem počíná v hlubinách bytí a bere se k zjevení synovství božího na konci věků.

Vskutku, v srdci křesťanstva vězí něco zcela jiného než nenávisť k přírodě, než lhostejnost k zemi, něco více také než nezávazný romantický cit. Žije v něm pravá láska, cit svobodné odpovědnosti za přírodu, čekání jejího vyléčení a oslavení, nebo, podle velkolepého rčení Solovjova: »očekávání dokonalého vtělení absolutní myšlenky o světě«.

Píši nakonec tuto větu a má světnice se naplnila červeným světlem, které západ lije na zemi jako obětní krev. Leží tu tichá a snívá, jako oduševnělá, a z tisíce přivřených očí hledí na mne cosi jako pohled nevýslovné prastaré touhy — a snad jest to víc než pouhá sentimentalita když míním, že k tomu praví Ano a Amen.

POHLEDY ZE ZLATÝCH MORAVCŮ.

Jednoho večera dívala jsem se z vinice na východ měsíce. Na obzoru, nad vrchy Inoveckými, šířil se z jednoho bodu světelný půlkruh, ohlašující, že slavná chvíle přichází. Ale zlatá špička měsíce, která se z něho vynořila, stanula nehnutě po levé straně kruhové záře. Nehýbala se se svého místa, nestoupala...

Daleko široko za vrchy Inoveckými není ani dědiny, ani samoty, a pastýři nikdy tu neukáží své vavry, protože úbočí těchto vrchů i planinky na nich jsou hustým dubovým mlázím porostlé, pokud nejsou vypáleny jižním slovenským sluncem na opuštěných rúbaniskách. Tím méně nějaký turista - a bylo už střed září - odvážil by se do těchto pustých míst, v nichž není běžné romantiky. Doba Janka Král'a, který tudy jistě ze Zlatých Moravců putoval, minula.

Co se tedy děje? Je to oheň? Není to oheň? Východem měsíce jistě není tento zlatý bod nepohnutě, jak se zdálo, přikovaný ke svému místu.

Konečně o kus dále - západněji - vynořil se měsíc, nabral vrcholy lesních stromů do svého červeně-zlatého okraje a zaplavil všechno okolo sebe ostrým světlem. V jeho záři ztratil se i zlatý bod ohně, který mne tak znepokojil.

Záhada, proč východ měsíce měl toho večera

jakési nedorozumění, se za chvíli vysvětlila. Břehem cesty ke mně pospíchal viniční hájník, živé noviny naší samoty. Volal na mne, abych se šla podívat na vatry nad vinicemi.

„Vatry? Teraz? Veď je september! Čo sa stalo?“

„Azda Husa oslávujú! Videl som českých pánov, ponáhlali sa nad vinice a za voz dreva dovezli.“

Vyšla jsem nahoru viničními břehy a zadními vrátky dostala se na nejvyšší planinku nad Zlatými Moravcemi. Jaký pohled! Na Zoboru při Nitře, u Vrábel nad vinicemi, u Topolčianek na mýtinách - všade vatry. Nedaleko mne právě podpálili velikánský oheň. Za chvíli přišel hájník s podrobnějšími zprávami: „Nie Husa, ale vol’ a jakého Tyrša oslávujú!“

Ach, tu byl problém československý jako na dlani, ve své holé realitě. Okolo vatry stál hlouček Čechů, tiše, dívali se do ohně a na ohně po návrších, městečko dole právě tak tiše oddychovalo svým obvyklým večerním odpočinkem, bez zájmu, bez jakéhokoli vzrušení, nevšímajíc si ani tuze těch ohňů, jak jsem druhého dne zjistila.

Myslela jsem na to, jak my Češi všade za sebou vláčíme svůj zvláštní osud: neschopnost, najít pravé spojení s věcmi a lidmi, kterých se dotýkáme. Nevíme, že země rodí zvyky, mravy, ovzduší života - jako národ rodí *ducha* těchto vztahů. Nevíme, že jsou věci pospolité, jejichž rytmus

vychází ze života lidí, kteří žijí společným osudem země a národa. Jsou určité okolnosti, které činí jisté věci nutnými, jiné lhostejnými, jiné zbytečnými nebo směšnými.

Je to podivné, že právě Češi tak málo rozumějí tradici a symbolům - Češi, kteří od počátku závodí s druhými národy v kultuře. Jak se zvrhá tento vztah k symbolům, vidíme na příklad v Praze, kde státní znaky jsou *vdlážděny* do země, takže se po nich šlape (u sochy Karla IV.) - Před některými kláštery jsou vdlážděny pozdravy do země (u Benediktinů *Ave, Salve*, - v některých kostelích *kříž* (u Maltézů).

Slovenský tradicionalismus je jiný. Tu věci a lidé stále ještě rostou od kořene - nikoli od kraje událostí. Právě v tom je síla tradice slovenské, Čechům, jak se zdá, nepochopitelné. Na Slovensku nepůsobí mnoho fanfáry zvenčí: když Češi mluví tam o pokroku, o vyšší kultuře, a o jiných věcech - Slováci většinou skromně mlčí. Rozumějí dobře tomu, že žádné přelévání českého intelektuálního jim nepomůže. Kdo by v to věřil, cítil by málo slovensky.

Vzpomínám na jednu dlouhou disputu mezi českým a slovenským intelektuálem, která se konala při dlouhé cestě kočárem. Nejprve se křížily zbraně důvody; Čech na to začal hned intelektuálními bengály, které vrhal na různorodé věci sice

v zdánlivě logické souvislosti, ale zcela bez vnitřních důvodů. Slovák zmlknul... Zdálo se, že odhodil rázem všechny svoje námitky. Čech zářil, jak se mu povedla práce.

„Myslel, že ma presvedčil” řekl mi potom Slovák - „nuž nechal som ho pri tom! Ved' jadrú veci porozumeť nemôže!”

U nás se zapomíná, že národ i člověk, který vyrůstá ze svého kořene, netvoří si svoje vztahy en passant, protože by se to někomu snad líbilo, nebo nelíbilo. Ba ani ne proto, že by to bylo výhodné: Čím silnější je národní tradice, tím silnější jsou věci neviditelné, nepostižitelné běžnému pohledu, nevýhodné se stanoviska rozumářské kritiky. Tradice u Slováků je silnější než národní česká tradice a tak tomu bývá všude, čím delší a tišší byl vývoj. Jsou věci tak tvrdě zaryté do krve Slováků, že nic je z ní nedostane - nic na světě. Vidíme-li sem tam nějakou rychlou asimilaci, mějme se na pozoru: jedná se o živly více méně nespolehlivé, nebo cizí duchu národa.

Mohli jsme rozumět Slovensku? Mohl mu rozumět Kálal, Heyduk, Pokorný a jiní, kteří sem přicházeli dávno před převratem, okouzlení jeho folklorem a rozhořčení maďarskou despocií? Většinou vidí čeští pokrokaři v Slovákovi jen primitiva, kterému chybí tolik a tolik metrických centů jejich osvěty.

U Slováků jednota národa se životem nebyla dosud zrušena. Je to národ, pro nějž být na světle dějin, nebo v přítomní dějin bylo vždy totéž: organické tvoření rodiny v obci i státě, v práci i hře. Zde duch rodu má dosud svoji patriarchální sílu, a třeba to ze země vydýchat, když to nedovedeme vyzorovat.

Vatry na kopcích uhasnuly. Některé slovenské noviny v nejbližších dnech odmítaly s rozhořčením oslavy, s nimiž národ neměl nic společného. Ale slovenský národ se jich tak málo účastnil, měl tak malý zájem o ně, choval se k nim tak netečně, že ani nebylo tuze třeba takových komentářů. Ještě kdyby tak šlo o ohně svatojanské! Viděli byste pravé rojení mládeže, pohyb celých dědin, hluk by bzučel až do ranních hodin, něco by se dělo. To by vyrůstalo z národní tradice - mělo by s ní vnitřní pouta. Tomu by zde každý rozuměl.

To živé tajemství, jež jmenujeme duchem národa, jmenuje nejslovenštější básník - Andrej Sládkovič - *živou vlohou* národa. Národ neuniká zemi, duch se dobývá k pravdě skrze její pozemské tvary:

nechciem ja, aby vlast' moja milá
v Olymp sa kýsi zmenila,
ni aby dcéra ľudská, spanilá
obraz svoj zemský stratila! (Marína, verš 287.)
Zemi zdvihá k duchu, ducha prolína zemí. Je

to harmonický kruh života, v němž viditelné i neviditelné se vzájemně nese a dotváří.

Už v básni *Nehaňte ľud môj* (1845) ukazuje na nebezpečné a lživé argumenty, jimiž maďarská kultura snižuje vlastnosti jeho národa. „Že je malý? - Kde telo ducha k zemi nevalí, tam duch lieta ľahším letom. - Že nemá dejov? že je sprostý? že je tichý? že je potupený?“ To všechno jsou pro Sládkoviče neduchovní argumenty. „Národ najprv ticho myslí, dumá.“

A jak dovedl svoji vlastní melancholii vidět i v jeho tváři! „Hneď v búrach je, hneď má pokoj! Zdá sa ti, že je nad šťastných šťastný, zdá sa, že v žiaľoch omdlieva:“ (Detvan, 20, 17.)

Dobře vystihuje i hravost slovenského temperamentu, jeho volné přetékání od pólu k pólu, slzy radosti i žalosti v jedné rovině, naivitu dítěte přírody. Viděl, že tvorba života - u jedince i národa - má kořen duchový - ne civilisační. Proto mu také neuniklo těsné pouto se *slovem*: národ bez řeči je národ bez ducha. Dovedl říci svému národu, co sotva dovedl říci český básník českému národu v té síle a jadrnosti:

Duch, blahého *života* syn

- - - - -

večný nemretia syn

s očí smrtel'ných spanie vyháňa

a vo večných zorách svietania
lieta svätým polom vidín. (Marína, 8.)

Slyším zpěvy dělnic, v úpalu slunce se plahočících po vinicích s motykami na ztvrdlé zemi, dávno nesvlažené deštěm. „Gracle” zvoní o tvrdé hrudy a ony zpívají. Zpívají od rána do večera, někdy protíná zpěv smích, smích skoro v koloraturách, a právě tak se modlí, tak chodí, tak naříkají. „Mamulienka moja” - - první slabika zní zpěvavě, pak protne zpěv pláč, pláč hlasitý, v němž bol se rozléhá v plnosti své síly. A takoví jsou vždy.

Děti si hrají na silnici. Procházím cizí dědinou. Malé dítě, které mne nikdy nevidělo, obejmě mne aby mne zastavilo. Tvářička září radostí, zpívají oči, zpívá srdce, a malé ručky drží pevně, vždyť mohla by to být právě tak teta, jako matka, kdyby Pán Bůh chtěl.

Těch křížů u cest! Jako majáky se tyčí, a cesta se měří podle nich, u druhého kříže, u kříže za dědinou, u kříže v hore, u obrázku, který někdo přinesl z pouti a vbil do staré vrby nebo divoké hrušky.

Tu je rozdíl mezi nynější *duší* českou a slovenskou. Máme jinou skladbu, tragičtější, pokud jde o hlavní rysy národa a měšťáctější, pokud jde o naše civilisátory. Jak by Češi pochopili, že Slováci na dědině neradi ohražují hřbitovy, protože

hřbitov je jen *přechod*, něco, co v přírodu ústí, co v ni přechází, co s ní těsně souvisí. Ploty jsou hradby. Jsou často jen tak tak naznačeny. Polní kvítí je důstojnější než kararský mramor. Kráva je bližší hrobu než hrobník. Tomuhle rozuměl náš Sládek, zrovna jako kdyby byl stál na slovenském cintoríně: Za moře jsi neodešla, 'nejsi ani za horami, jen ta hrstka polní trávy roste, vadne mezi námi."

Zlaté Moravce 1933.

Marie Štechová.

Stavba. O duchovných dištinkciách. Veci ducha preto stoja tak zle, lebo sa pracuje en masse, vo veľkom, n a b e ž i a c o m p á s m e. Je to snadnejšie, komfortnejšie a neni necítiť pri tom ťarchu zodpovednosti z vlastného života.

Baťove topánky sú iste dobré na isté veci: ale mám zkusenosť, že nikdy sa mi neosvedčily pri dlhej a ťažkej chôdzi, pri cestovaní a keď bolo treba neobyčajných výkonov. K niečomu sa hodia — k niečomu nie. Preto prídu veľmi draho v istých okolnostiach.

Práve tam, kde ide o základné hodnoty života, svet nás ponecháva na vedľajšej koľaji a vtedy poznávame, že všetky pravé hodnoty sa dajú vytvoriť iba trpezlivou stavbou, na malých úsekoch, za veľmi určitých podmienok, ktoré musia byť splnené — zkrátka: naraz vidíme, že potrebujeme iné nástroje, iný spôsob práce, iný spôsob hodnotenia ako druhí — aby sme sa k druhým vôbec dostali, aby sme prekonalí všetky umelé ohrady medzi človekom a človekom.

Vtedy začnú byť pre nás dôležité všetky duchovné dištinkcie — všetky miery rozoznávania. Pre ľudí, ktorí v duchovnom živote stoja iba pri bežiacom pásme, všetko je rovnako cenné a rovnako bezcenné. A v tom je najnebezpečnejšia vnútorná lož ich života. Sú »farbenblind« — nerozoznávajú zlého autora od dobrého, dobré dielo od zlého, plytkého človeka od hlbokého ducha; a preto tie veľké schodky ich života, vecí, na ktoré musia vždy

doplácať — z a v i n e n ý bankrot duchovný, ktorý prichádza v najhorších chvíľach, pretože nerozoznávajú.

Boh sa postará,
píše istý človek v istej veci. Pripisujem na obálku: Áno, postará sa, keď sa najde niekto, kto to zaplatí.

Ani jeden krok v našom živote nie je zadarmo. Ani jeden krok v živote národa nie je zadarmo. Všetko a za všetko musíme zaplatiť.

Najviac zaplatia za druhých svätci. Potom ide rad dolu — vždy menej a menej platiacich — až príde k tým, ktorí ani za seba nechcú zaplatiť: všetko chcú mať, ale aby ich to stálo čo najmenej, keď už nie nič.

Čo je ideologia?

Prichádza muž, ktorý rozvinuje plán, ako zachrániť Cirkvi veľa duší.

M a l a b y s a — tak začínajú všetci ideologovia — pre každú farnosť zriadiť inštitúcia, ktorá by si vzala na starosť žobrákov a nezamestnaných. Zriadily by sa pre nich nocľahárne a útulky, v ktorých by mohli veriaci rôznym spôsobom vypomáhať: varily by sa polievky, oprala by sa bielizeň, postaralo by sa o prácu schopným ľuďom atď. Súčasne kňazi by pripravovali týchto ľudí k častému prijímaniu sviatostí a tak by zachránili ich duše.

Kdeže vziať na to peňazí?

Nasbierajú sa!

Kto ich nasbiera?

Veriaci veľmi radi dajú na také veci!

Bude chcieť každý člen charitatívneho združenia zametať nocľahárne alebo variť polievku pre žobrákov?

Úkolom kňazov bude presvedčiť veriacich o potrebe toho pre záchranu ich duší!

Bude dosť kňazov pre túto prácu? Budú mať nezamestnaní dobrú vôľu k prijímaniu sviatostí — budú mať prípravu k tomu?

Prečo nie! Ved' ide o záchranu duší! *M. Š.*

Tomáš Kempenský

Sústredni sa na seba samého.

1. Sebe samým nesmieme príliš dôverať, lebo nám často chýba milosť shora a správnosť úsudku.

Len maličké svetielko v nás svieti, a i to pre ne-dbanlivosť chytro zhášame.

A často nie sme si toho ani vedomí, že sme vnútorne slepí.

Často zlo páchame, a čo je ešte horšie, vyhováráme sa.

Niekedy nás zase vášeň strháva a nazdávame sa, že je to horlivosť.

Iných hrešíme pre maličkosti a horších vecí na sebe samých ani si nevšímame.

Máme veľmi citlivé vážky na to, čo znášame od iných, ale koľko druhí od nás vytrpia, o to sa nestaráme.

Keby človek dobre, úprimne posudzoval seba, nesúdil by prísne o druhých.

2. Človek ponorený do svojho vnútra dáva prednosť starosti o seba samého pred všetkými ostatnými starosťami; kto si starostlivo všíma seba samého, tomu je ľahko mlčať o druhých.

Zvnútornenosť a zbožnosť celkom iste nedosiahneš kým sa nenaučíš mlčať o druhých a najmä sústrediť sa na seba samého.

Ak budeš mať pred očami len a len seba a Boha, dojmy zvonku ti budú robiť ozaj málo starostí.

Kde si, že nie si prítomný v sebe samom? A keď si všetko pobehal, ale seba zanedbal, o koľko si pokročil?

Ak túžiš po pokoji a po pravom spojení s Bohom, musíš nechať všetko ostatné a sústrediť sa len na seba samého.

3. Až potom budeš môcť poriadne pokročiť, keď si vyhodíš z hlavy všetky časné starosti. A zase veľmi upadneš, ak si niečo časného pripustiš do hlavy.

Jedine sám Boh a to, čo má k nemu priamy vzťah, nech ti je veľikým, vysokým, milým alebo príjemným; nič iné. Každé potešenie, ktoré pochádza od tvorov, považuj za márne. Duša, ktorá miluje Boha, všetkým opovrhuje pre Boha. Večný a nesmierny a všetko naplňujúci Boh je jediným potešením duše a pravou radosťou srdca.

Z Nasledovania Krista II., 5.

Je to chůze po tom světě.

Slovenské texty roztrpčily některé české přátele Dobrého Díla, u nichž se čekala větší věrnost k duchu práce. Z důvodů závažných a důležitých na nich trváme. Když Slováci rozumějí českým textům a zařazují je do svého studia, mohou Češi rozumět slovenským. Nebudeme-li hledat cesty ke skutečné jednomyslnosti, nebudeme ji nikdy mít.

Jak se kdo na věci dívá. V díle Felixe Timmermanse o Petru Breugelovi (vyšlo v Družstevní práci 1934) končí autor: „Byl jsem hotov s tímto dílem v sedm hodin večer, když zvonili Anděl Páně na věži sv. Gomaria, v poslední den roku na sv. Silvestra 1927. Zaplať Pán Bůh, že je dokonáno! Dlouho jsem o něm pracoval, leč přineslo mi také hodně štěstí. Felix Timmermans.“

Překladatel pan R. J. Vonka připsal pod to: „Byl jsem hotov s překladem ve dvanáct hodin v poledne 16. září 1932, když houkaly v Holešovicích tovární sirény.“ I v témže městě je jistě rozdíl, jak se to děje v klášteře a jak v hospodě.

O objevech Alberta Tichého píše pn v L. Listech: „Básník a překladatel Otto Albert Tichý, který se stane ředitelem kůru u sv. Víta, žil až dosud v Lausanne ve Švýcarsku, kde působil jako varhaník. Počátky činnosti Tichého jsou spjaty s Florianovou Starou Říší. Tichý překládal pro Florianovy edice zejména katolické romantiky Barbeye d' Aurevilly, Villierse a *uváděl k nám Léona Bloy*, jehož osobně poznal a

vstoupil s ním v životní svazek¹⁾), oženiv se s jeho dcerou Veronikou - komponoval *mnoho církevní hudby* - sžil se s kulturou katolické Francie, jejíž *nejlepší* díla buď sám přetlumočil, nebo aspoň upozorněním přispěl k jejich poznání a ocenění."

Pokud je literární historii známo, Léona Bloy uváděl k nám Josef Florian, překládáje a vydávaje jeho díla s veškerým napětím svých sil a (hmotných) prostředků a našel také u Léona Bloy přátelské ocenění své práce. Ve Staré Říši na Moravě se vydávala díla Bloyova, boykotovaná literární a, katolickou Francií. Nejsou-li toto všechno jen řeči do větru, jest na nově objeveném objeviteli, aby dokázal, kde a jak a kdy a co O. Tichý objevoval.

České děti. Vycházím od sv. Víta po pontifikální mši. Jak kostelník otevřel náhle velkou bránu, všechno spěchá tudy k východu. Před branou stojí tři děti *s otcem*, pětiletý chlapec vytřeští na nás oči a ptá se: „Tatínku, *co tam ti lidé dělají?* Pojdme se tam taky podívat!“ Ale otec s opovržlivým úsměvem táhne děti odtud. (24. XI. 1935.)

Rozhlas pro školy. Slyšíme, že se založil při školním rozhlasu „klub zvědavých dětí“. Těch budou mít! Ale jak dopadnou odpovědi na jejich proč, je jiná. Slyšíme (23. XI. 1935): „Děti, víte, kde začíná *cesta do nebe?*“

„Pod automobilem! Proto pozor!“

Biograf pro děti mají, či měli v Brně, a chodily tam

¹⁾ Slyšíme s podivem, že když se někdo ožení s dcerou slavného spisovatele, vstupuje s ním v životní svazek . .

děti ve středu a sobotu odpoledne, aby spatřily různé ošklivé věci, sprosté grotesky, a také filmy „výchové“. Byla jsem tam jednou a pozorovala děti. Řev byl huronský. Maminky předčítaly malým dětem titulky a tak jsem slyšela za sebou také: „Vystupoval výš a výš, až zmizel ve mracích“ (aeroplan).

Děcko se ptá: „Jaký kus by už byl do nebe?“

Rozhlas pro školy by dal tomuto zvědavému dítěti *odpověď*.

Mechanismus vpravdě složitý. „Oba dva třebechovičtí občané, poctiví měšťané, vtělili do tohoto kolosu miniaturních figurek všechn svůj um. Kdybychom pátrali, z jakých podnětů přikročili k vytvoření Betlému, a pracovali na něm po 40 let, nenajdeme nic jiného, než hlubokou víru a zbožnou lásku k Božskému Dítěti. *Jejich mechanismus je složitý tak, jako dnešní společnost.*“ Lid. listy 29. pros. 1935.

Milé jubileum. „Její padesátiletí nám je vítanou příležitostí k ocenění veřejné činnosti jubilantky. Narodila se - důstojnická dráha otcova - hluboká zbožnost a vlastenecké cítění rodiny - byla předsedkyní - řídila přípravy k založení - její dlouholeté styky s cizinou - její záslužná činnost náboženská: *životní poslání paní X. není ještě u konce.* Sloužena bude děkovná mše svatá v chrámu . . . - přejí mnoho zdraví - do druhé padesátky.“ L. Listy 8. XII. 1935.

Rozdílly. „Čtenářům Lidových listů je již známo, že paní poslankyně Fráňa Zemínová po volbě presidentské gratulovala ministru Msgru Šrámkovi a v nadšení jej srovnala s kardinálem Richelieu. Ježto však kardinál Richelieu bývá ve většině historických spisů

a ještě spíše ovšem v románech líčen jako jakýsi Macchiavelli, jenž ve prospěch své vlasti dovedl obětovat i klid svého svědomí a prospěch Církve, pokládaly L. Listy právem za vhodné poznamenati, že mezi Msgrem Šrámkem a slavným kardinálem bude ten rozdíl, že u Richelieua často zájem státní stál nad hlasem svědomí, čehož u Msgra Šrámka, jako u politika vpravdě katolického, není. Máme-li se tedy vrátit ku přirovnání paní poslankyně, chtěl bych poznamenati, že její přirovnání bylo *daleko trefnější*, než se na první pohled zdá. Politika má vždy *svoje speciální* morální problémy, jež se *nedají* řešiti jenom obecnými thesemi, ale často musí být řešeny *kasuisticky*.“ To jest, (pro dra Alfreda Fuchse, který toto psal) existuje morálka *dvojitá* - či snad *desaterá*? neboť končí: „i pro kardinála Richelieu, i pro Msgra Šrámka platí definice, že politika je umění, pohybovat se úspěšně *v mezích možnosti*.“ (Lidové Listy 21. XII. 1935.) Je sice pravda, že v mezích nemožnosti nikdo se pohybovat nemůže - tedy ani politika: ale jak už Chesterton říká, tím je *politika praktičtější, čím je naše vlastenectví transcendentálnější*. (Orthodoxie, vyd. Dobrého Díla, III.)

M. Š.

Protokol Durych.

Upozorňovali jsme kdysi dr. Braitu na bezbožný článek v jednom jeho sešitku pro „hlubináře“. V tak zv. „odpovědi“ vyšel mu z péra též tento řádek, svíjející se jako přislápnutý červ: „Článek byl dán (roku 1930 !) do Hlubiny za nepřítomnosti P. Silv. M. Braitu a bez jeho vědomí...“ - Dobrá. Ale co znamená to v závorce podtržené a ještě k tomu opatřené vykřičníkem (roku 1930 !)? Dal dr. Braitu svému podniku jméno na Hlubinu z opatrnosti, chytrosti a žádosti, aby každý nešvár, hřích a každá hlupota, jež se tam objeví, aby se s očí procházejících se po břehu jako záby v rybníce ztratila do hlubiny? Tímto datem v závorce vyslovuje podiv, jak můžeme mu vytýkati cosi tak starého, něco, co se stalo přede dvěma lety! Ale co jednou veřejný spisovatel uložil v tištěných projevech pro veřejnost, trvá stále k jeho chvále nebo k jeho haně. A jest dobře vždy obnovovati lítost nad tím, co bylo zle psáno, a co jednou musí býti *odvoláno*, aby nenásledovala hranice. „Hřích můj přede mnou jest vždycky,“ lká žalmista. Jest tedy dobře přetrásati i staré spisování, zvláště když autor se sluní ve slávě veřejnosti, a když nad tímto zlým spisováním nikdy lítosti nevyjádřil. Nebude tedy ani tento protokol nadbytečný k budoucímu soudnímu řízení.

*

Už jsme jednou podotkli, že by bylo možno napsati celou stať s nadpisem „Rozum a Jaroslav Du-

rych”, rozumí se Durych ten VI. Byla francouzská revoluce a její uctívání rozumu. Učili nás tomu ve škole. A pak vidí kolem sebe ubohost rozumářů „při vesle”. Má tedy k rozumu vztah nejistý, mívá ho často v podezření, často naň i nevraží, ale též (zvláště při jednání o Víru) mu hází na bedra, co on, chudák, neunes; a nenakládá mu toto břemeno z potřeby, nýbrž z uznalosti, aby ukázal jeho nosnost a tak navrhl ho k nějakému celostátnímu vyznamení.

Projednáme to podle jeho vlastních výroků :

„Ale kdo jednou si něco začne s rozumovými důvody, jest již na kluzké cestě, neboť rozum jest mnohem ošemetnější než vášeň. Chcete-li vášnivce vytrhnouti z nebezpečí hříchu, nechte hořet jeho vášeň, ale vytrhněte ho z osidel rozumu, neboť rozum jest to, co nutí člověka, aby s věcmi krásnými zacházel špinavě,“ praví Durych. Zde v Plížení Německem možno to ještě snést jako mluvení žertovné, ale totéž najdete vážně tvrzeno i v člancích, při nichž nepokuřuje lehké cigarety. Napsal kdesi přímo: *„Věděl jsem, že skutečné studování jest marná ztráta času.“* Pak arci, dobrou noc, milý rozume!

„Člověk nemůže býti donucen, aby přijal milost; jinak by nebylo třeba zavržení a posledního soudu. Proto ani sebe vytrvalejší a vroucnější modlitby za obrácení určité osoby nemají naději na zaručený úspěch.“ DURYCH. - Tak katolík nikdy nesmí mudrovati. V konkordanci jde to za jedno s textem Fioretti, kde na

podobné pokušení bratr Ruffin, vyzván byv k tomu svatým Františkem, odpověděl zloduchu: *Apri la bocca, che or vi ti voglio cacare*, což ani nesmíme přeložiti, aby paní Běla Dlouhá neomdlela. Člověk arci nemůže býti donucen, aby přijal nějaký dar, neboť má svobodnou vůli, a když setrvává v nekajicnosti až do konce, bývá zavržen. Ale Poslední soud bude proto, aby se vesmír rozdělil a uvedl do rovnováhy, neboť „nebeské spojení jest v pozemském rozdělení,“ jak praví svatý Petr Chrysolog v Řeči 164. Této spravedlnosti se vesmír dožaduje hlavně k vůli vyvoleným a jejich oslavě. To, že zatracenci půjdou do ohně věčného, valného dojmu tam ani nezpůsobí, neboť nebude to jejich nějaké neštěstí, nýbrž vůle, rozhodnutí, kdysi předem sosnované.

„Proto se můžeme upřímně a oddaně modliti za obrácení kterékoliv osoby, ale s podmínkou, že rozhodnutí úplné přenecháváme Bohu ve smyslu prosby: Bud' vůle tvá!“ DURYCH. - Tak se nikdy tyto věci nevyjadřují. Modlíme se za obrácení hříšníků, *neboť* je to ve smyslu prosby: Bud' vůle Tvá; jest přáním Božím, abychom se za obrácení jejich modlili, abychom jich tedy nepřenechávali Božské spravedlnosti.

„Největší naděje katolictví, totiž mučednictví, jest odňata našim zemím v našich dnech a místo mučednictví lze bojovati jen zbraní mnohem poníženější, totiž trpělivostí“ atd., následují celé stránky, v nichž se doporučuje *„pokorně se řídití příkladem milosrdenství a čekání Božího,“* oproti horlivému vystupování a hrdin-

ným činům netrpělivosti, kdy si nevinně pronásledovaný řekne: už toho mám po krk a postaví se „mocí s hůry“ proti mrzáckým trapičům. Tato Durychovská trpělivost tam, kde jde o čest a slávu Boží, jest zbabělost sofisty, jenž odvažuje jako hokynář, kde svatí vždy jednali „spěšně a s úsilím“. Raději fackování než tuto pitomou trpělivost, kdy jsme hlasy svrchovanými všichni voláni k *akci*. (Celou knížku se vším jejím spleťtým aparátem psychických a theologických nesrovnalostí snadno vyklizujeme.)

„*Téměř celá česká literatura, ať je to básnictví, beletrie, filosofie a vědy theoretické, je téměř úplně atheistická...*“ DURYCH. - To rozhodně není pravda. Jest literatura dobrá a špatná. Špatnou vyklizujeme, dobrou vyhledáváme. A řekne-li se *česká* literatura, dlužno míti na zřeteli tu *dobrou*, neboť jen ta udává míru pro obecnost i pro cizince. Mluvíti o *české* filosofii a o *českých* vědách theoretických, jakoby byly atheistické, jest nesmyslné plichtění pojmů, laxní mluvení pro nic za nic. O žurnalistice bylo by možno sumárně říci, že jest bezbožná, ale ta je vlastně blbá a lhostejná, obecná rana země, po učitelsku možno říci: neřest „globální“.

„*Osvobozením národa bylo osvobozeno i katolictví.*“ DURYCH. - Věta plně žurnalistická, fráse na ničem nezaložená, dělaná jako při úplavici, naprosto nejasná. Předně není pro každého jisto, že jest možno národy osvobozovati. Horování osvobozenecké jest

přece monopol učitelů. Mnoho učenců veřejně tvrdí, že s národy to jinak nejde, leč že upadají z područí jedné byrokracie často do područí byrokracie mnohem svévolnější než byla právě minulá. Co pak se myslí osvobozením katolictví, to jest opravdu zajímavý problém. Katolictví přece samo znamená svobodu, jak možno mluvit o jeho osvobození?

„Protikatolické kruhy . . . odstraněním určitých osob hierarchických prokázaly katolictví službu,“ DŮRYCH. Že boží spravedlnost koná své dílo i nad hierarchickými osobami, jest známo. Ale co v tom mají co dělat ty „protikatolické kruhy“? Dokavád se p. Durych nepachtil po těchto originálnostech, když nebyl ještě spolupracovníkem Braitovým, v prvních rozpucích tvorby, kdy rozum ještě neházel mu polena pod hbité nohy jeho mladosti a spontannosti, vytvořil sv. Vojtěcha, jenž odešel po dobrém se svého „místa“. Jak ten čas utíká, jak se nemůžeme dostat k své totožnosti!

„Již více německých prelátů odešlo a umřelo a s nimi pomalu odumírá tradice rakouská, která měla tak neblahý vliv na kvalitu katolictví, jak jsem již častěji o tom svědčil.“ DŮRYCH. - Bláhové mluvení! Katolictví jest pojem konstantní jako na př. tak zv. základní pojmy filosofické, a není možno mluvit o jeho kvalitě jako o něčem měnícím se podle vlivů okolností. „Tradice rakouská“ mohla se vztahovati na správu jednotlivých diecésí, ale nikdy na katolicismus, který byl,

jest a bude vždy týž. Nemůže se mluvit o tom, „jaké dobré následky mělo pro katolictví zánik císařství;“ nechť se vlády a říše mění do libosti, katolicismus trvá stále týž.

„V zemích historických byli to Němci, o které se mohly opírat naděje katolíků, neboť mohlo se počítat s tím, že už z oposice proti českému národnímu hnutí zachovají věrnost katolické církvi a stanou se tak oporou zbylých českých katolíků a záchranou katolického kultu.“
DURYCH. - Žaludek se obrací při takovéto žurnalistické dysenterii. Jestli Němci zůstali věrni Věře, je to jejich čest a netřeba to odůvodňovat postranními výklady. Jestliže Němci nepackají ritus katolické Církve jako kněží čeští, je to jejich čest, a Češi by si z nich měli vzít příklad, byť jen z důvodů vkusu. Že bychom my katolíci české národnosti chtěli se opírat o tyto Němce, ani nás nenapadne. Jsem a s pomocí Boží zůstanu katolíkem bez Němců, bez Hottentotů, i - bude-li třeba - bez ostatních Čechů. Není třeba mluvit o nějakém „souručenství“ s katolíky německými, kde dlužno jednati o obcování křesťanů, jež jest na celé zemi jedno a vždy tíhnoucí k míru; rozmůže-li se ať z jakýchkoli důvodů mezi křesťany nepřátelství, že nastane boj, tu se bojuje; ale Církev i tu zavazuje jednotlivé bojovníky, aby nepřestali býti křesťany, i když statečně budou bojovati.

„Na klíčení a rašení kultury z ducha katolického bude třeba ještě dlouho čekat.“ DURYCH. - Co to je tato

kultura z ducha katolického? Je to, myslím, hlavně umění a správa věcí světských. Jak to říká Durych, je to v mlhách. Což nemáme dobré básníky, umělce, ekonomy, inženýry, průmyslníky? A co to generálů? Nesmí se zapomínat, že ještě jejich rodiče a dědi byli katolíky, a že z nich to dobré pro kulturu odzařuje a udržuje tak tradici, i když sami, zmrzačení školou, by žádnému „klíčení a rašení“ podnět nedali.

„Lidský rozum se může oprostiti jak od milosti, tak i od citu, a pak ovšem konverse nastati nemůže.“ DURYCH. - Tvrdíme opak: Lidský rozum se nemůže oprostiti od milosti ani od citu; jen zlá vůle a rozhodnutí ke zlému odvádí lidi od lásky Boží. Konverse pak může vždy nastati, protože milost nemusí dbáti žádných výhrad, až se člověku zračí tak nebo onak upravití své duševní rozpoložení.

* * *

Zkrátka, je to všechno velmi původní spisování, ale originalnost ta jest příliš chtěná, často naschvál, aby to nebylo podle věkovité pravdy, ba často přímo jako podle písňe: Truc na truc někomu do našeho domu, truc na truc někomu do našich vrat; žádněj nám nemůže za naše peníze, žádněj nám nemůže rozkazovat. Ba že, je to jen na jeho, Durychovy útraty, a Československá republika strojí se býti trpělivou i na další neřádstva, jakoby tu byla jen proto tak veliká, aby se to vše do ní vešlo.

Než poslechněme na konec jiného básníka, Williama Butlera YEATSE, jenž praví:

„Není dovoleno muži, který se chápe pera nebo dláta, aby hledal originalnosti, neboť jeho jedinou věcí je vášeň a nemůže jinak než utvářeti nebo zpívati na způsob nový, poněvadž žádné neštěstí není jako druhé. Podobá se těm fantomům milenců v japonské hře, kteří nuceni jsou kráčet si po boku a nemohou se spojit, volají: „My ani nebudíme ani nespíme a když trávíme své noci v horě, které je na konec preludem, čím nám jsou tyto výjevy jara?“ Když jsme našli masku a myslíme-li si, že se nebude hoditi pro naši náladu, dokud nepozlatíme tváře, činíme tak kradmo a jen tam, kde duby dodonské vrhají svůj nejhlubší stín; *neboť kdyby démon mohl viděti naše dílo, vyrazil by, jsa naším nepřítelem.*”

refer. J. F.

Svätec.

Svätosť sa vždy väčšmi zvnútorňuje, až sa na koniec celkom stráca v hĺbkach bytia. Vtedy už nechápeme vzťahy medzi pohnutkami a činmi. A keď nemôžeme najstí spojitosť, ktorú sme raz stratili, zdá sa nám, akoby skutky, ktoré vidíme, strácaly súvislosť a temer sa rozpadávaly v nesmyselnosť, hoci splývajú tým tesnejšie s logickým poriadkom, ktorý im prislúcha. Aby sme mohli zase nadviazať pretrhnutú niť, museli by sme sa sami jediným skokom a proti všetkej možnosti povzniesť k vysokému cieľu, ktorý svätec videl hneď od prvého kroku svojho výstupu. ktorého sa vopred zmocnila jeho trpezlivá a horúca túžba a ktorý je hlbokou túžbou celého jeho života. Bernanos, *Odpadlík*, I. čes. 1931, str. 98.

Iba istá čistota, istá prostota, božská nevedomosť svätcov môže oklamať zlo, môže preniknúť do jeho podstaty, do podstaty starej lži. Kto hľadá pravdu človeka, musí sa zmocniť zázrakom súcitu — jeho bolesti. Bernanos, *Odpadlík*, II., str. 54-5.

Ako ryby, keď meškajú na suchu, umierajú, tak i mnísi, keď sa zdržujú medzi vami a u vás predlievajú, ochabujú a strácajú silu. Ako ryba k moru, tak my (svätí) mnísi musíme sa ponáhľať k Hore, aby sme azda, meškajúc, nezabudli na tie veci, ktoré sú vnútri. *Život sv. otce Antonína pústovníka*, vyd. Dobrého Díla, str. 110.

Mučeník je ten, ktorý je natoľko zaujatý niečim mimo seba, že zabúda na svoj vlastný život. Sebavrah je ten, ktorý je tak málo zaujatý všetkým mimo seba, že by rád videl všetkému koniec. Chesterton, *Orthodoxie*, vyd. Dobr. Díla, str. 116.

Najčulejšie veci bývajú najtichšie. — Charakteristikou veľkých svätcov je ich ľahkosť. — Pýcha sa nikdy nemôže povzniesť k ľahkosti. Chesterton, *Orthodoxie*. tamt., str. 195.

Mesiac august je plný tajomstiev. I keď ničoho nepovieme o sv. Petrovi v Okovách, ani o sv. Vavrincovi, je tu Premenenie, Nanebavzatie. Sťatie sv. Jána Krstiteľa. Zdá sa mi, že tieto slávnosti sú vyvolávatelkami prevratov. — Nikto si nevšíma Sťa-

tia, umučenia človeka ojedinelého. poslaného Bohom, aby bol svedkom Svetla, skrze ktoré všetci ľudia prijímajú vieru. — Pýtam sa, či všetky ženy neboly zrodené na to, aby niesly tým alebo iným spôsobom — totižto ako vražednice, alebo plačúc láskou — hlavu svätého Jána, a či nie je to hlboký zákon ich života. Léon Bloy, *Štyri roky v Prasačom zajatí na Marne*, I. vyd. Dobr. D., str. 20.

Boh vložil do stredu tejto veľmi svätej duše — alebo, ako on hovorieval, do vrcholu jeho ducha, svetlo tak jasné, že prostým pohľadom spatroval pravdy viery a ich výtečnosť, čo mu spôsobovalo veľkú ohnivosť, extázie a vytrženia vôle. Týmto pravdám, ktoré mu boly ukazované, podriad'oval sa prostým súhlasom a citom vôle. Miesto v ktorom sa tieto jasnosti dialy, menoval svätostánkom Boha, do ktorého nevchádza nič, okrem duše a Boha. To bolo miesto jeho ústrania a obvyklého pobývania. V tejto vnútornej samote držal svojho ducha pri všetkých svojich ústavičných vonkajších zamestnaniach. Sv. Chantal o sv. Františkovi Saleskom. (*L' Ame de Saint François de Sales.*) Annecy 1922, str. 2-3.

Nad Božím zákonodarstvom večne sa vznáša Sláva zákonodarcova vo svojej podstate, lebo jeho právo milosti sa nedá skrútiť práve tak ako meč jeho Spravedlivosti. Kajúci lotor bol pohltentý Slávou ukrižovaného Spasiteľa a katolícka hagiografia nás učí, že aj najbeznádejnejší hriešnici môžu byť ešte spasení, keď sa odvolajú od Spravedlivosti ku Sláve. Tiež Duch zla, ktorý je veľmi veľkým teologom, vie veľmi dobre, čo robí, keď sa snaží o to, aby ju zatemnil v našich dušiach. Tento nepriateľ sa najviac bojí kultu svätých, pretože svätí majú smrteľné telo, ožiarené Slávou a kto ich ctí, vzdáva najdokonalejšiu adoráciu samej Sláve Božej. Svätci podopierajú svet. Boh stvoril pokolenie ľudské len preto, aby mu dalo svätcov a keď už toto pokolenie nebude mu ich môcť dať, vesmír sa rozpadne ako prášok.

Svätci sú tvorcovia, ktorí robia oligarchiu, sú spasiteľmi, tvoriacimi triumfujúce vojská. Pokolenia obiehajú okolo nich a sú nimi priťahované ako hmloviny ku svojim slnciam. Keď niektorý svätec kráča po zemi, neni vždy dost' jasné, ako sa to stáva,

avšak celý diel ľudstva začne planúť a žiariť. Treba si neobyčajne priať, aby svätá Cirkev rozmnožila počet našich mystických predkov na svojich oltároch, lebo každá Sláva vyžaduje kult, každá Krása túži po láske, každá Veľkosť volá po pokore a my nekonečne potrebujeme všetky tieto veci.

Boje svätých proti mocnostiam temnôt uchvacujú až priveľa našu obrazotvornosť. — U Krištofa Kolumba neide o samotára, na ktorého útočí ustavičný pokušiteľ služobníkov Ježiša Krista. — Pokušiteľ neprichádza k svätému, aby ho porazil, aby si z neho spravil otroka, ale aby svätý muž vpadol do jeho kráľovstva. Objavenie Ameriky je skutočný zostup do pekiel. Léon Bloy, *Objaviteľ globu*, vyd. Dobr. D., str. 197-8-9.

¹³ Protož přepásavše bedra myslí své, střízliví jsouce, dokonale doufejte v podávanou vám milost k zjevení Ježíše Krista, ¹⁴ jakožto synové poslušenství, ne s prvními nevědomosti své žádostmi se srovnávajíce, ¹⁵ nýbrž podle toho, kterýž vás povolal, a svatý jest, i vy ve všem obcování svatí buďte, ¹⁶ protože psáno jest: Svatí buďte, nebo já svatý jsem. (3. MOJŽ. 11, 44.), 1. ep. PETR. 1.

2. Spasena učíň mne, Hospodine, neb se nedostává svatých: nebo zmenšena jest pravda u synů lidských. *Žalm 11*.

... veškera svatost jest jenom naše přetvoření v podstatnou podobnost k Pánu Ježíši.

Naše možnosti dosíci svatosti jsou větší, než jak se domníváme. Považujeme je za menší, než skutečně jsou, protože naši sebelásce jest trapno pozorovati takovou propast, jaká vpravdě jest mezi tím, čeho skutečně dosahujeme a čeho bychom dosáhnouti mohli... atd. FABER, Betlém I. čes. 1929 p. 222.

Svatost života jestiť zajisté nejpřednější urozeností a jedinou pravou vznešeností; a činili bychom křivdu svatým a vyvoleným Božím, kdybychom ku zvýšení slávy jejich mimo svatost života jiné přednosti vyhledávali. — Jakob PROCHÁZKA, *Život sv. Františka Borgie*, 1860, str.2.

. . Po veliký počet věků pedanti nekonečně se lopotili, aby do nás vtloukli, že svatost jest obtížná. Dobrá vůle stačí, ať cokoliv si říkají theologové nebo asketičtí spisovatelé, posedlí, by zastra-

šili ubohé skopce Kristovy. *Quaerite primum regnum Dei et justitiam ejus, et haec omnia adjicientur vobis.* Zbožnění hodná prostota Evangelia! (A dále ještě.) Léon BLOY, *Na prahu Apokalypsy*, 5. října 1914.

»Býti sebou, dobytí své osobnosti.« Obecná rčení, značící Svatost. Nemožno býti *sebou* než znovu se dostatí do stavu, který byl před Pádem. — Léon BLOY, *Poutník Absolutna*, 21. srpna 1910.

Emancipace jen uzavřela světce do téže věže mlčení jako here-siarchu. — G. K. CHESTERTON, *Heretikové*, I, d.

Jen aby nás zkoušel, dal nám Bůh den, ale smysl dne slove svatost. Franz WERFEL, *Staré Služky*. Přel. Jozef Tkadlec.

Tam na východě nebeská je brána, tam u věčném ráji bydlí boží svatí; a kdo dobře činí, čaka jemu dána, že se tam s nimi též bude radovati. K. J. ERBEN, *Kytice*, Záhořovo lože.

Jen jednu náklonnost znal v slastí tlumu: — měl přítele a tomu patřil celý; jenž, svatý ctností, zbožnosti byl dbalý: to mnich byl šedý, Halbanem ho zvali. On s Konradem se o samotu dělí, on byl i jeho duše zpovědníkem, on byl i jeho srdce důvěrníkem. Ó šťastná přízeň! Svatým už je v žití, kdo přízně svatých uměl vydobýti. A. MICKIEWICZ, *Konrad Wallenrod*, I, 63-71.

Svatý, svatý, svatý, půjčte mi tři zlatý, až já budu svatým, já vám je oplatím. *České veršiky*.

Pokoj.

O pokoji: Kdo ostříhá svých smyslů, tyto brány duše, je dobře opatřen a rozmnožuje svůj pokoj a svoji čistotu. — Nikdy neztratí člověk pokoj své duše, zbavuje-li se svých názorů, odpoutává-li se od vlastních myšlenek a pokud je to možno bez urážky druhých, zřiká se vidět, slyšet a s druhými obcovat. — Jestliže jsme všechny stvořené věci ztratili ze své paměti, pak nebude nic rušit našeho pokoje, nic více bouřit naše smysly, a tak vnášet nelad do naší duše. Jak již přísloví říká: Co oko nevidí, po tom srdce netouží. — Duše neklidná a zmatená, která nezabíjí své žádosti a vášně s plnou rázností, není schopna přijímat duchovní dobro. Tím je omilostněna jen duše, jejíž vnitřní život je dobře uspořádán a v pokoji upevněn. — Nebe je nezměnitelné a nepodrobno jakémukoli novému zásahu. Tak je i s vyvolenými. Jsou svojí nebeskou přirozeností nezměnitelní a neznají hnutí žádosti aniž jiného nepořádku. V tom se podobají Bohu, jenž je v celé věčnosti týž. (Jiné zásady a výroky, 169, 170, 171, 172, 177.)

Nechá-li se duše na své cestě vésti světlem a pravdami víry, zůstane uchráněna každého omylu. Pomýlí-li se, jsou tím vinny obyčejně její vášně a sklony, vlastní mínění a názory. Jde v nich obyčejně příliš daleko nebo příliš bezstarostně a proto se přiklání k věcem, jež nejsou k pokoji. (Tamtéž, 96.)
Sv. Jan z Kříže.

Duše spravedlivých jsou v ruce Boží, a nedotkne se jich muka smrti. Zdají se očím nemoudrých umíratí, ale oni jsou v pokoji. — Missál Římský, 31. října, vigilie Všech Svatých, k přijímání, Sap. 3, 1-3.

Da pacem, Domine, — dej pokoj Hospodine — Missale Romanum, Dominica XVIII post Pentecosten, Introit, *Sirach* 36, 18.

V Písmě Sv. jest: dej mzdu, Hospodine. Jest tudíž vztah mezi pokojem a mzdou.

A pokoj Boží, kterýž převyšuje všeliký smysl, ostříhej srdcí vašich i myslí vašich v Kristu Ježíši. — *Philip.* 4, 7.

Pokoj těla záleží v řádné shodě a slušné míře částek jeho; pokoj nerozumné duše v řádném utišení chťičů; pokoj rozumné duše v řádné shodě myšlení a jednání; pokoj těla a duše v řádném životě a zdravoti životného tvora. Pokoj pak mezi člověkem smrtedlným a nesmrtedlným Bohem záleží v řádném u víře poslušenství a poddávání se věčnému zákonu. Pokoj mezi lidmi — v řádné svornosti rozkazujícího a poslouchajících jeho měšťanů; pokoj Města nebeského — v nejřádnějším a nejsvornějším společenství obyvatelů požívajících Boha a sebe vespolek v Bohu; pokoj všech věcí pak záleží v poklidném pořádku. Řád ale neboli pořádek jest stejných a nestejných věcí rozpoložení, vykazujíc jedné každé místo svoje . . . atd . . . Sv. AUGUSTIN, *O Městě Božím*, díl 5. p. 46., kn. 19. kap. XIII.

»Pokoj a svoboda . . . Podívejte se na mne a na ty ostatní; mohla jste vidět, jací jsou lidé, mohla jste si o tom utvořit vlastní úsudek . . . Ti lidé z kavárny, ti Milliquetovi, co jim říkáte? Ti chudáci, srostlí se svým kusem půdy; ti vinaři, ti lidé, kteří sklízají a hrabou, ti majetníci cípu louky, kusu pole, malého kousku půdy, jeden zde, druhý tam . . . Vidíte, že jsou nuceni jít stále touž cestou a stále stejnou, mezi dvěma ploty, a zde jsou doma a jinde už ne. U nich je všude plno příkazů a plno zakázaných cest . . . My jdeme, kudy chceme. Máme vše, protože nemáme nic . . .« C. F. RAMUZ, *Krása na zemi*, čes. 1931 p. 130 — a další.

Pokora.

List o duchu jisté Karmelitánky.

»Afektovaný způsob, jímž se projevuje, ukazuje mi na patero chyb, dle nichž nemohu usoudit, že to dobrý duch. Předně, zdá se mi, že jest plna nesmírné samolásky, pravý duch však projevuje se vždy v pokud možno největším záporu této vášně. Za druhé, žije si v přílišné jistotě, a má málo strachu, že by mohla vnitřně zblouditi. Duch plný Boha je však vždy v ustavičném strachu, jenž ho doprovází, jak praví mudřec (Příslaví 15, 27), aby duši chránil před zlým. Za třetí, má zálibu v tom, aby druhé přesvědčila, že stav její duše je dobrý a výtečný. Taková touha odporuje však duchu dobrému, jenž vždy si přeje být málo ceněn, spíše zneuznáván, a dle toho se chová. Za čtvrté, její hlavní chyba je, že v celém jejím chování není pokory. — Neboť dříve než duch bude povýšen, jest ponížován, a je dobré pro mne, pokořuješ-li mne. (Příslaví 18, 12. Žalmy 118, 71.) Za páté, její styl a řeč nenasvědčují, že by měla ducha, o němž mluví. Neboť takový duch nutí duši, aby se vyjadřovala zcela prostě, bez afektací a přehánění. Všechno, co říká o svém styku s Bohem, je dle mého mínění pošetilost.

Dle mého mínění neměla by být ani vybízena, ani by jí nemělo být dovoleno, aby psala o těch věcech. Také zpovědník neměl by připouštět zdání, že je

pokládá za velmi důležité, naopak měl by jim nedůvěřovat a prohlásit je za bezvýznamné. Necht' je cvičena v takových ctnostech, jež neskýtají pozitivku, zvláště v nízkém cenění sebe, v pokoře a poslušnosti. Dle jejich účinků pak zjeví se stav duše, jíž se připisují vznešené projevy milostí. Ale tyto zkoušky necht' jdou zcela hluboko: neboť není d'ábla, jenž by pro svou čest nechtěl něco trpěti.« Sv. Jan z Kříže, Listy, něm. vyd. Theatinů 1929, str. 177-8.

Vše, cožkoliv máme, darem a milostí Ducha svatého jsme obdrželi; proto o sobě skrovně a pokorně smýšleti máme a také v Boží pomoci všecku svou naději skládati, kterýžto krok člověku křesťanskému prvním býti má k nejvyšší moudrosti a blaženosti. — *Římský katech.*, část I., hl. IX., otáz. 1.

Zvláště jest se nám v pokoře cvičiti, bývá-li nám od představeného, neb od někoho jiného vytýkána chyba, jíž jsme se dopustili. Jsou lidé, kteří podobni jsouce ježku, pokud se jich nedotkneme tiché a klidné mysli býti se zdají, avšak jakmile představený nebo přítel chybu jim vytkne, hned jsou sám osten, čin svůj popírají, anebo tvrdí, že dobře jednali SV. ALFONS MARIA Z LIGUORI: Návod, jak máme Ježíše Krista milovati. Čes. překl. z. r. 1890 p. 124.

Veškera moudrost křesťana, vece sv. Leo, nezáleží v hojnosti slova, ani v umělosti hádání, nýbrž v pravé a přesné pokoře. SUŠIL, *Filip* 2, 8.

Takový byl život Slova v lůně Panny Marie a takový byl život Mariin, když Slovo prodlévalo v jejím lůně . Přichází ve chvíli, kdy cizí vladař počítá své poddané a provádí soupis lidu v zemi, jako by ho něco pokoušelo při této příhodě a pohánělo jeho pokoru, by se chopila příležitosti, aby byl úředně a právoplatně zapsán jako poddaný ve chvíli, kdy se narodí. Není to divné, že pokoření, proti němuž má tvor takový nepřekonatelný odpor, zdá se býti jedinou stvořenou věcí, která má půvab pro Stvořitele? F.W. FABER, Betlém I. čes. 1929 p. 135.

Význačnou známkou její (Marie Panny) úcty k Pánu Ježíši byla pokora. Kdož byli vysoko povzneseni, mohou padnouti mnohem hlouběji než ti, které milost toliko vynesla z propasti a nechala na jejím okraji F. W. FABER, Betlém I. čes. 1929 p. 224.

Tímto úkonem pokory zároveň upevnila jistou úměrnost mezi svými zásluhami a velikostí milosti, kterou obdržela t 225.

Pokora nás učí, abychom sobě nedůvěřovali, a velkodušnost — jež je základem pokory — nás učí, abychom důvěřovali v Boha. Obě jsou tak spojeny jedna s druhou, že nemohou být odloučeny. — Poznávat nejen vlastní špatnost a bídu, ale současně výtečnost a hodnotu našich duší, schopných spojení s Božstvím. Pokora, která nerodí velkodušnost, je nepochybně falešná.

Sv. František Saleský, Entretiens, vydání v Annecy 1934, str. 84-5.

Vnitřní pokoru dělil: v pokoru poznávacích schopností a v pokoru vůle. První je všeobecná: neboť komu není známo, že je nic? Odtud tolik krásných řečí o nicotnosti vlastní a tvorů.

Druhá je řídká. Jen málokterí milují ponížení. Stupně: první, že pokoření rádi přijímáme. Druhý, že po něm toužíme. Třetí, že vyhledáváme příležitost k pokoření, anebo s dobrou myslí přijímáme ta, jež přicházejí.

Camus, Duch svatého Frant. Saleského, vydání Mechitaristů, něm., Vídeň, 1830. I. sv., str. 249.

Lidi, kteří v jeho přítomnosti velmi pokorně mluvili, vzal často za slovo, ba ještě přidával, aby takto léčivě zahanbil mluvící, a tak je varoval něčeho podobného v budoucnosti. Byl přesvědčen, že většina takových lidí by byla velmi nespokojena, kdyby byli vskutku považováni za to, zač se vydávají. Tamtéž, I., str. 162.

Skutečně pokorný nenávidí zdání pokory, říkal. Pokora je tak jemné přirozenosti, že se třese před vlastním stínem. Tamtéž, I., str. 76.

Jednou jsem uvažovala, proč náš Pán byl takovým přítelem ctnosti pokory. — Bůh je pravda nejvyšší a pokora znamená, choditi v pravdě. Kdo toho nechápe, chodí ve lži.

Sv. Terezie, Hrad nitra, Kuncíř, 1930, str. 236.

Kde je pokora, tam je člověku trapno slyšeti vlastní chválu. Tamtéž, 124.

Tu získává pravou pokoru, takže se jí ani netkne, mluvili sama o sobě dobře, nebo mluvili o ní tak jiní. Plody zahrady rozdává Pán, ne ona.

Sv. Terezie, Svěžívotopis, vyd. Benediktinů, Brno 1911, str. 163.

Franz Kafka, Zámek. Román. Přeložil Pavel Eisner. Doslov Max Brod. Obálka a vazba Toyen. Vytiskla knihtiskárna F. Obziny, Vyškov na Moravě, vydal S. V. U. Mánes v Praze 1935. Stran 395.

Nedokončený román Zámek, v posmrtném vydání Maxe Broda, jadrně přetlumočený Pavlem Eisnerem.

Max Brod v Doslovu neví si s touto prací Kafkovou zřejmě rady: pokládá Zámek za román Ahasverovský, mluví o problému národa židovského, nechápe jemné, nebeské parodičnosti tohoto díla.

Kafka je tu objevitelem něčeho univerzálnějšího, než je p r o b l é m Boha a žida. Dotýká se přímo struktury stvoření — Božího díla v jeho takořka »biologické« konkretnosti. Žádné abstraktní filosofování a dalekosáhlé ideje do neurčita: ale stopování žhavého toku života v jeho u r č i t ý c h tvarech. Ukazuje tu na nedozírné hloubky, z nichž či v nichž — pracuje Stvořitel — ale ukazuje je v jejich mase, v jejich skutečných tvarech, bez příkras, bez odvozenin, bez »literatury«.

Člověk je podivný tvor. Zdá se zaklet do tajemného ovzduší svého prostředí, svých zřízení, svých omezení. Ale ještě hlouběji je zamotán do věcí méně nápadných: jeho instinkty, intuice, »představy«, dojmy, city — celé to k o ř á n í jeho života individuálního — pracuje v něm mocně a široce. Neobrní-li se dosti svojí s v o b o d o u d u c h o v n í, je vlečen těmito spodními proudy bez smilování. Příběh Amálie je typický pro toto Kafkovo pojetí: je to osud »ctnostné ženy«, jež odmítnutím milence ruinuje celou rodinu — ruinuje ji psychicky, tlakem »představy fixní«. Amálie je neplodný životní typ, pravítkový, schematický, hranatý »morální« v mechanickém smyslu slova: je rozšlápnuta »osudem«.

Hrdinou Kafkova románu je K. I ta zkratka je příznačná, vztahujíc se přímo na autora souběžně s obchodním příručím, jenž v Proměně jmenuje se Sámjsa. K. přichází jako c i z i n e c do jakési obce, kam byl omylem povolán Ú ř a d e m. Úřad je tajemná moc. Pod jejím tlakem žije celá vesnice pod Zámkem. Tím tajemnější, že je ve svých představitelích nepostižitelná. Úředníci, kteří žijí na zámku a řídí všechno, sestupují do obce jen v osobách prostředkovatelů a tajemníků, ne méně tajemných než jejich jména. Na čele Ú ř a d u je Klamm, vlastní dramatický činitel románu, kterého však spatříme jen jednou — špírkou ve dveřích panského hostince.

Po pravdě — Klamm asi neexistuje — je jen fixní ideou obce a žen, které po něm šlípí, jako romantická dívka po princí z pohádky. Tím větší jeho moc: je neviditelný, nesdělitelný, nepostižitelný, záhadný, hlava všemocného Úřadu, jehož bezhlavost Kafka jemně paroduje.

Jaký jemný, lidský, t i c h ý autor je tento spisovatel, tak ostře prořezávající se do všech záhybů lidské přírody a — do podstatné n a d p ř i r o z e n o s t i života! Neboť výsledný dojem Zámku je úžasná perspektiva Nadpřirozena, zrcadlící se vzhůru nohama.

Obec, do níž K. je povolán Úřadem, nepotřebuje zeměměřiče. Ale Úřad, který jej omylem povolal, musí s ním něco počítí, a v nedostatku »přídělu zaměstnání« je ustanoven — obecním představeným jemuž to Úřad (Klamm) nařídí — za školníka.

V kapitolách velmi sevřených, do nichž promítnuty jsou všechny vrstvy světa — mluví se na pohled jen o všedních osudech tohoto K., jenž se marně namáhá, dostat se k všemocnému představiteli Úřadu. Tyto »rozmluvy« osob — většina je přímou řečí — jsou mistrné dílo nejzralejšího umění psychologického. Zachycují především ž e n u, ženu se vším všudy, s její neřestností (nejjemnějšími nárazy myšlenky), s jejím nenasyceným pohlavím, vládychtivostí a skutečnou mocí, třebaže tato žena je tu »representována« postavami zdánlivě podružnými: dvěma venkovskými ho-

stinskými z dolní a panské hospody, jak praví Kafka — Fridou z výčepu, Pepinou, panskou služkou, Olgou, která je pro všechny, a Amalií, která je pro nikoho — každá postava je vytesána jako pro věčný Soud.

Mistrovství Kafkovo je v tom, že tyto neobyčejné a přetajenné věci říká celkem nenápadně, ba možno říci, všední řečí. Jsou dělány z detailů, přesně zapsaných, a podány přesně tak, jak se mohou jevit k a ž d é m u v blízkém styku, bez pathosu, bez literární emfaze nebo naturalistického pipláni. Kafka tyto postavy nekomentuje: zachycuje je tak, jak samy se podávají, aniž by přidal slovíčka. Kdo touží po románě literárním, odhodí knihu s nudou. Není tu vlastně literatury — alespoň na prvý pohled.

Představme si badatele, kterému přinese někdo brouka — a stvol trávy. Pohlédne na ně. Vidí brouka, vidí stvol. Očekáváme, že zařadí brouka mezi hmyz a stvol mezi rostliny. Ale zde teprve začíná umění Kavkovo. Z a ř a z u j e j e d o d í l n y S t v o ř i t e l e. A tento jediný pohyb »zařadí« ukáže nám naráz strukturu světa.

Ano, toto je Barnabáš, toto jsou pomocníci zeměměřičovi, toto je jeho milenka, toto obecní učitel a zde učitelka Giza, rozvášněná, že se ublížilo její kočce. Realisace všech těchto lidí je velmi dokonalá: vidíme na ně se všech stran — a přesně. Každému jinému spisovateli — kdyby se mu takový kousek povedl — stačilo by, zdřímnout na vavřínu — a odejít od díla. Ale teprve zde Kafka začne. On Gizu, učitele, svět »zařadí«. Beze slova — jako spisovatel, který ovládá svůj p o h y b. Zařadí je do tajemného vesmíru lidského bytí. A teď začne i náš vnitřní pohyb: teď musíme i my za něčím, co jsme takorča netušili, v čem sice žijeme a dýcháme, ale co si velmi nedbale uvědomujeme. Propadáme se do podivných hloubek, do vlastního kořání života, do chvějícího se a zázračného fluida bytí.

Max Brod přirovnává způsob Kafkův k Proustovu. Metoda obou je blízká stylem: podrobný popis, tak podrobný, že slyšíme tikot hodin v jejich přesných intervalech, šumění umělého světla, škrábnutí křídla mouchy na okně. Ale

sestup do »ztraceného času« je u Kafky sestupem suverenního vládce: tento autor zná drama stvoření, Proust jen drama vlastní, ač-li správně.

Svrchovanost Kafkova je až úděsná. V první chvíli nemůžeme vydýchnout — náraz je příliš silný: otevírá průlinu do tajemství, jež se konečně vymrští před námi celé. Tady umění dává více než slast z Krásy — ba, zdá se mi, že na ni i zapomeneme. Dostáváme slast letu — pohybu — padání — kroužení. Proto tak silně osvěžuje: hýbá námi do všech směrů života.

Z á m e k světa, tento tajemný okruh nevyzpytatelných věcí, v nichž žijeme, a v němž bloudíme jako nezasvěcení c i z i n c i, zdvihá se na zázračné tkáni života. M. Š.

Rex sempiternae caelorum...

Ó věčný králi Blažených,
jenž stvořils také celý svět
a roven Otci od věků
pravý jsi vždycky Jeho Syn!

Když v kolébce věk spočíval,
Sám podobu svou, Tvůrče, vryls
v tvář Adama, v tvar vznešený
ducha zář k hlíně přimísils.

A lstí a záští Démona
když lidský rod zas zohaven,
Ty, v tělo oděn; umělče,
vracíš nám krásu zmařenou.

Jsa zrozen z něžné Panny kdys,
teď z lůna hrobu rodiš se
a s sebou kážeš zmrtvýchvstát
nám též, co tlačí v zemi sen.

Hle, věčný Pastýř stádo své
křtu jasnou vodou obmývá,

hle, koupel mého smýšlení,
hle, všechněch hříchů pohřbení.

Sám dav se přibit ke kříži,
jenž dávno nám byl nachystán,
za spásu naši krví svou
zaplatils štědře výkupné.

Všem srdcím věčně, Ježíši,
buď velkonočním plesáním.
Před smrtí hroznou v neřestech
nás ochraň, k Žití zrozené.

Buď sláva Otci, na nebi
i Synu, jenž z tmy slavně vstal,
Utěšiteli pravému
od věků, teď, i na věky. Amen.

Breviář: Dominica ad Matutinum, temp. Paschali, pars Verna. Přeložil P. JAN DOKULIL.

Aurora coelum purpurat

Tvář nebes jitem zardělá,
ovzduší zní jak housle chval,
plesá svět slavně vítězný,
zděšeně peklo v hrůze lká.

Vždyť onen král vstal v síle své,
z jeskyně smrti vyvádí
sbor našich Otců svobodný
do světlé záře života.

Jehož hrob střežli vojíni,
jak pečetí jej kámen uzavřel.
V hrobě svém smrt však pochovav
vítěz již slavně vychází.

Dost smrti máš, dost máš už slz,
dost dáno jest už bolestem;
vstal živ náš zhouby hubitel:
rozhlásí anděl zářivý.

Buď vždy a věčně, Ježíši,
nám velkonočním plesáním,
od hrozné smrti v neřestech,
zachraň nás znovuzrozené.

*Brev. Rom. Dominica ad Laudes v době veliko-
noční až do Nanebevstoupení. Hymnus. Přel. Jan
Dokulil.*

Ad regias Agni dapes...

U stolů krále Beránka
bělostným šatem oděni,
vyšedše z Moře Rudého
knížeti Kristu zpívejme!

A jeho láska nebeská
nalévá svátost krve své
a údy těla za pokrm
Ti láska, kněz náš, přinese.

Děšť čerstvé krve na prahu
zahání Zhoubce Anděla,
ustoupí moře zdvižené;
vln příval smete vojsko zlé.

Hle beránkem svým Krista máš,
sváteční též je obětí,
a čistým srdcím čistý jest
věrnosti zchystán přesný chléb.

Ó nebes pravá oběti,
jíž tartaru král podroben,

s níž spadly smrti okovy,
vrch slávy již jest dosažen.

Vítěz, tmu pekel rozdrtiv,
praporce slávy rozvinul,
a nebe jasně otevřev
tmy krále vleče v řetězích.

Všem srdcím věčně, Ježíši,
buď velkonočním plesáním.
Před smrtí děsnou v neřestech
nás ochraň, k žití zrozené.

Buď sláva Otci na nebi,
i Synu, jenž z tmy slavně vstal,
Utěšiteli pravému
od věků, teď, i na věky. Amen.

*Brev. Rom., v oktávě Hodu Velikonočního: Sab-
bato in albis, ad Vesperas, Hymnus. Přeložil P. Jan
Dokulil.*

Vlastenectvo.

Veľkou trhlinou v duchu Rudyarda Kiplinga je to, čo by sme mohli zhruba pomenovať nedostatkom vlastenectva, totižto nedostáva sa mu vôbec schopnosti prítúliť sa k nejakej veci alebo pospolitosti absolútne a tragicky. Absolútnosť je nezbytné tragická.

Kipling obdivuje Angliu, ale ju neľúbi. Veci obdivujeme s dôvodmi, milujeme ich však bez dôvodov. Chesterton, *Heretikovia*, vyd. Dobr. D. str. 41.

P o d s t a t n é veci sú tie, ktoré sú pre každého a nie tie, ktoré sú iba pre nás samotných. Chesterton, *Orthodoxie*, vyd. Dobr. D. str. 70.

Čím je váš patriotizmus transcendentálnejší, tým praktickejšia je vaša politika.

Sme povinní mať v sebe dosť úctivosti ku všetkým veciam, ktoré sú mimo nás, aby sme s bojazlivosťou chodili po tráve. Tiež sme povinní mať dosť pohrdania ku všetkým vonkajším veciam, aby sme v náležitej chvíli plúvali na hviezdy. Toto oboje musí byť spojené, nie v akejkoľvek kombinácii, ale v istej, určitej kombinácii. Chesterton, *Orthodoxie*, vyd. Dobr. D. str. 183.

Ako všetko pozorujem a to prežívam, som si istý, že Nemecko ohrozuje svet tým, že sa nepozná. Vidím to z mnohonásobných vzťahov a dlhej výchovy vlastnej krvi, ktoré mi k tomu dávajú potrebnú vzdialenosť. V roku 1918 Nemecko mohlo otriasť a zahanbiť celý svet činom hlbokej pravdivosti a obrátenia. Skrze viditeľné, odhodlané zrieknutie sa svojej falošne vyvinutej prosperity — slovom, skrze takú pokoru, ktorá by mu bola tak nekonečne vlastnou, podstatou jeho ceny a ktorá mohla predísť všetkému, čo by sa mu bolo

diktovalo z cudzorodého pokorenia. Vtedy, úfal som to na okamih, mohol byť opäť vnesený do tvári Nemecka, tak zvláštne jednostrannej a osobitnej, dávno stratený ťah onej pokory, ktorá je v kresbách Dürerových tak konštruktívne zachytená! Azda bolo niekoľko ľudí, ktorí to cítili, ktorí túžili po takej oprave a mali k nej dôveru, teraz sa ukazuje a pomstí, že sa tak nestalo. Niečo vypadlo, čo porušilo mieru všetkého. Nemecko zanedbalo priviesť do správnej miery to, čo je v jeho najstaršej základni najčistejšie a najlepšie — neobnovilo sa od základu, nevytvorilo tú hodnotu, ktorej koreň je v najvnútornejšej pokore, myslelo iba na záchranu vo smysle povrchnom, prudkom, nedôverčivom a ziskuchtivom, chcelo sa ukázať vo výške, nedbajúc na nikoho, zatiaľ čo jeho vlastná povaha si žiadala snášať, prečkať a prichystať sa na vlastný zázrak. Miesto toho, aby sa bolo chcelo zmeniť, chcelo sotrváť. A teraz cítime: niečo sa nestalo. — V rebríku chýba jeden článok, odtiaľ nepopísateľná starosť, úzkosť, »tušenie strašného a násilného pádu« Čo robiť? Držme sa každý svojho ešte tichého, ešte spoľahlivého malého ostrova života a robme na ňom to, čo máme robiť a cítiť. Rainer Maria Rilke, *Listy mladej žene*, nem. vyd. (Insel) 43-5.

Otčina moja! čože ty spievaš? Faustov divých pekelný svet? Či achyllovské hnevy rozsievaš? Korzikána pokorný let? Či Don Quijotov veterné hrady? Či Uranie a Messiady? Či prózu vo vašeň obliekaš? — Ój, necháš ty to bardom šedivým! — S nádejou blahou, s túžením živým v blažených žiaľoch nariekáš!

U nás sa ľúbi! tu šuhaj švárnu, tu syn povd'ačný matku obstarnú, tu zemko zemka bozkáva, tu krása kráse ruky podáva, tu sláva sláve dáva úlohu, tu božstvo teší sa v Bohu! Andrej Sládkovič, *Marína*, 284-5.